

ZPĚT NA VRCHOL

**Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti České republiky
pro období 2012 až 2020**

OBSAH:

Úvod.....	5
1 Instituce	10
1.1 Efektivní veřejná správa	11
1.2 Zefektivnění nakládání s veřejným majetkem a prostředky	11
1.3 Zjednodušení přístupu ke službám veřejné správy.....	12
1.4 Vyšší kvalita a dostupnost regulace.....	12
1.5 Lepší vymahatelnost práva	13
2 Infrastruktura.....	14
2.6 Silniční doprava.....	16
2.7 Železniční doprava	16
2.8 Letecká a vodní doprava.....	16
2.9 Státní energetická koncepce (SEK) a strategické usměrňování	16
2.10 Implementace státní politiky Digitální Česko.....	17
3 Makroekonomická stabilita.....	17
3.11 Rozpočtový dohled – transparentní a udržitelné veřejné finance	18
3.12 Konkurenceschopný daňový systém	19
3.13 Mezinárodní makroekonomická stabilita ČR - systém včasného varování.....	19
4 Zdravotnictví	20
4.14 Léky a technologie.....	21
4.15 Zefektivnění financování zdravotnictví.....	22
4.16 Zefektivnění fungování pojišťoven	22
4.17 Restrukturalizace lůžkové péče.....	23
4.18 Vazba pacienta ke zdraví	23
4.19 Vzdělávání a odměňování.....	24
5 Vzdělanost.....	25
5.20 Zvýšení kvality a dostupnosti předškolní výchovy	26

5.21	Změny v základním a středním školství.....	27
5.22	Reforma vysokého školství	27
5.23	Změny obsahu vzdělávání.....	27
6	Trh práce	28
6.24	Sladění rodinného života a pracovní kariéry.....	29
6.25	Rozvoj trhu práce	30
6.26	Zvýšení dostupnosti nájemního bydlení.....	30
6.27	Zavedení jednotného výplatního místa	30
6.28	Politika migrace kvalifikovaných pracovníků	30
6.29	Implementace a rozvoj systému celoživotního učení (dalšího vzdělávání).....	31
7	Finanční trhy.....	32
7.30	Realizace pilotního Seed fondu	33
7.31	Transformace ČMZRB pro využití nástrojů finančního inženýrství	33
7.32	Posílení vymahatelnosti práv věřitelů a primárních emisí akcií.....	33
8	Efektivnost trhu zboží a služeb a zkvalitňování charakteristik podnikání	34
8.33	Zlepšování podnikatelského prostředí.....	36
8.34	Služby pro rozvoj podnikání.....	36
8.35	Služby pro inovační podnikání	36
8.36	Intenzivnější využívání polohové renty.....	37
8.37	Podpora aktivní samoregulace a systém ověřování environmentální výkonnosti výrobků	37
9	Inovace	38
9.38	Vytvoření funkčního systému pro řízení a koordinaci rozvoje národního inovačního ekosystému.....	41
9.39	Vytvoření prostředí pro excelentní VaV	41
9.40	Rozvoj spolupráce pro transfer znalostí mezi podniky a VaV sektorem	42
9.41	Spolupráce mezi podniky.....	42

9.42	Foresight a určení technologických oblastí strategického významu pro ekonomický růst ČR	42
9.43	Kosmické aktivity českých firem.....	42
10	Východiska Proexportní strategie.....	43
11	Kohezní politika.....	46
	Závěr: Jak připravit Českou republiku na budoucnost.....	50
	Seznam příloh	53

Úvod

VIZE: VYSOKÁ A DLOUHODOBĚ UDRŽITELNÁ ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ OBČANŮ ČESKÉ REPUBLIKY ZALOŽENÁ NA PEVNÝCH ZÁKLADECH KONKURENCESCHOPNOSTI

Ministerstvo průmyslu a obchodu předkládá Strategii mezinárodní konkurenceschopnosti, která by měla Českou republiku připravit pro budoucnost v globalizovaném světě. Při přípravě strategie se vycházelo z definice OECD, podle které je konkurenceschopnost vymezena schopností produkovat zboží a služby, které obstojí v testu mezinárodní konkurence, a zároveň schopností udržovat nebo zvyšovat reálný HDP.

Potenciál konkurenceschopnosti subjektů působících na území ČR není dán pouze jejich objektivními charakteristikami. Míra využití tohoto potenciálu závisí jednak na podmínkách, které nelze ovlivnit, jako jsou přírodní vlivy, geografická poloha či hospodářský cyklus. Na druhé straně tu jsou podmínky, které ovlivnit lze, a to jak činností národní vlády a veřejné správy, případně i snahou o změnu podmínek na vnitřním trhu EU. Právě opatřeními v těchto oblastech se zabývá *Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti České republiky pro období 2012 až 2020* (SMK).

SMK zahrnuje čtyřicet tři projektů v oblasti institucí, infrastruktury, veřejných financí, vzdělanosti, trhu práce, finančních trhů, zdravotnictví, inovací rozpracovaných do konkrétních opatření. Cílem projektů je vytvořit přívētivé podmínky pro tvořivé podnikání, inovace a růst životní úrovně.

Na tomto místě je vhodné se zamyslet nad tím, co by se stalo, kdyby ČR systematicky svou konkurenceschopnost nebudovala. V oblasti institucí by v takovém případě pravděpodobně hrozilo, že bude docházet k dalšímu prohlubování negativních jevů uvnitř veřejného sektoru – zejména korupce a klesající produktivity. To by se odrazilo v postupujícím nabobtnávání byrokracie a obecně ve zhoršení kvality veřejných služeb, ale i v jejich zdražení. Tíha takového negativního vývoje ve veřejném sektoru by byla nesena sektorem soukromým, zejména podnikateli.

U infrastruktury by měl pasivní přístup za následek postupné rozpuštění konkurenční výhody, která ČR plyne z výhodné polohy v centru Evropy. Pokud se nepodaří propojit české infrastrukturní síť s Evropou, budou se našemu teritoriu obchod i investice vyhýbat. Nedostatečná infrastruktura by v pasivním scénáři měla za následek i prohloubení regionálních rozdílů.

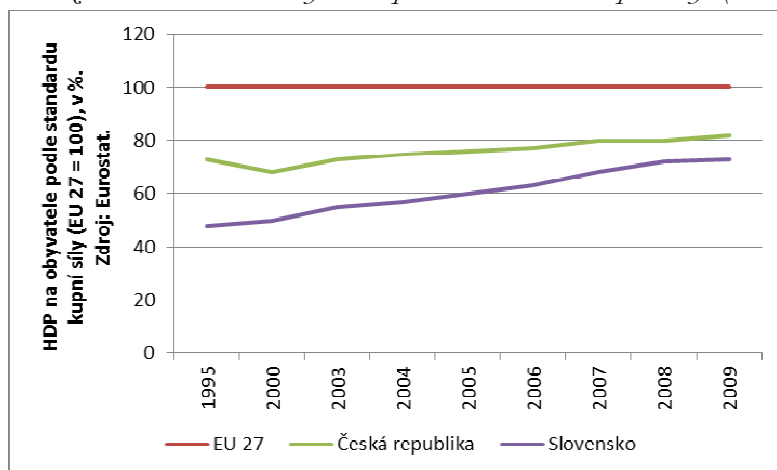
Zásadní změnu nutně potřebuje i systém vzdělávání. Je nutné vychovat odborníky, kteří budou schopni přicházet s nápady, které se uplatní ve výrobě. U inovací a vzdělanosti by se bez reforem role českých firem stále více redukovala na pozici subdodavatelů bez kontaktů s koncovými trhy či s inovacemi. V dlouhodobém měřítku by kombinace klesající úrovně školství a vzdělávání měla devastující účinky na růst i udržitelný rozvoj české ekonomiky a na konkurenceschopnost české pracovní síly v mezinárodní soutěži. SMK přitom přímo navazuje na Rámec strategie konkurenceschopnosti Národní ekonomické rady vlády z března 2011 a Analýzy

konkurenceschopnosti ČR Ministerstva průmyslu a obchodu z ledna 2011.¹ SMK je také konzistentní s evropskou strategií Evropa 2020, z ní vyplývajícím Národním programem reforem České republiky 2011 a také dalšími vládními koncepčními dokumenty. SMK mezinárodní konkurenceschopnosti je dle Národního programu reforem jeden z důležitých průřezových materiálů pro východiska hospodářské politiky a zároveň také konkretizuje opatření v něm obsažená.

V roce 2005 přijala vláda historicky první dlouhodobější „Strategii hospodářského růstu ČR na léta 2005-2013“, která ČR směřovala na „znalostně-technologické centrum Evropy s rostoucí životní úrovní a vysokou zaměstnaností“. Cílem strategie bylo „významným způsobem přiblížit ČR ekonomické úrovni hospodářsky vyspělých zemí EU při respektování principů udržitelného rozvoje“. Měřeno ukazatelem HDP na jednoho obyvatele tento cíl kvantifikovala tak, že „je v silách země dosáhnout v roce 2013 průměru EU“.²

Jakkoliv šlo v českém kontextu o velmi dobře zpracovaný vládní materiál (který i z dnešního hlediska identifikoval řadu vážných problémů zejména na úrovni veřejné správy), nedokázal vyvolat vůli a ochotu k řešení. Jak ukazuje Obrázek 1 tempo konvergence (v HDP na obyvatele v PPP) se v posledních letech přes nadměrné zadlužování státu zpomalilo. Do budoucna se lze „utěšovat“ jen zhoršováním situace v zemích jižního křídla eurozóny i východní Evropy.

Obrázek 1. HDP na obyvatele podle standardu kupní síly (EU 27 = 100), v %. Zdroj: Eurostat.

¹ Zpráva NERV viz http://www.vlada.cz/assets/ppov/ekonomicka-rada/aktualne/Ramec_strategie_konkurenceschopnosti.pdf a zpráva MPO viz <http://www.mpo.cz/dokument83603.html>

² Zjednodušená pyramida konkurenceschopnosti pro ČR za rok 2011. Zdroj: Rámec strategie konkurenceschopnosti NERV (2011), zpracování tým IES FSV UK, data Globální index konkurenceschopnosti Světového ekonomického fóra.

Svět se však „smršťuje“, rozvíjí se globálně velice rychle a nerovnoměrně ve všech kontinentech. ČR jako malá otevřená ekonomika (a podniky a občané sídlící na jejím teritoriu) se pak musí poměřovat nejenom s evropskými, ale i s ostatními aktivními zahraničními konkurenty bez ohledu na místo jejich původu.

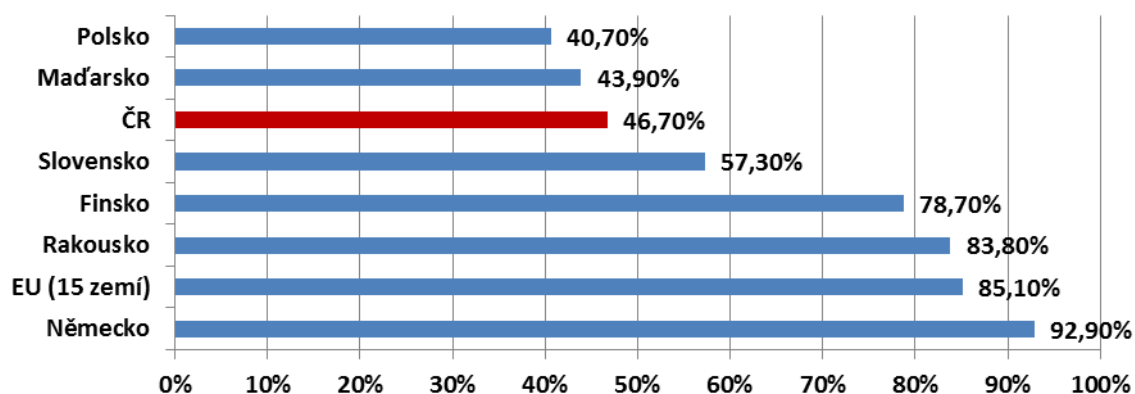
Jak podrobněji dokládá zpráva NERV Rámcem strategie konkurenceschopnosti, je potřeba čísla o makroekonomickém růstu zkoumat v souvislosti s tím do jaké míry se jedná o růst zdravý a udržitelný. Pokud zemi chybí vlastní úspory, musí si jak soukromý, tak veřejný sektor půjčovat peníze na hospodářský růst. Statistika konvergence (Obrázek 1) je v takovém prostředí silně zkreslena a musí být doprovázena i jinými ukazateli. Růst, který není založený na vlastních úsporách, ale na externím půjčování, není pro zemi našeho typu dlouhodobě udržitelný.

Je tedy nutné uchovat takové prostředí, kdy soukromý sektor bude i nadále spořít a veřejný sektor nebude dlouhodobě tvořit schodky veřejných financí (tj. cyklicky očištěné strukturální schodky). Zároveň je třeba zvýšit efektivitu veřejných financí. Samotné zaměření na statistiku velikosti deficitu je nedostatečné. Je nutné opakovaně měřit kvalitu výdajů tak, jak to známe z privátního sektoru (čistá současná hodnota, ukazatele návratnosti, ...), a provést efektivní institucionální reformu veřejných výdajů³. Ke zvýšení přidané hodnoty může přispět, když stát přehodnotí některé výdaje na některé statky s tím, zda by je nemohl lépe poskytovat soukromý sektor. Zásadně je třeba zkvalitnit veřejný sektor tak, aby nebyl bariérou konkurenceschopnosti, k čemuž by měly napomoci klíčové projekty a iniciativy uváděné níže.

Lze předeslat, že zejména tam, kde byl v české ekonomice soukromý sektor vystaven konkurenci, dokázal se během let vzestupu ekonomiky i mezinárodního poklesu adaptovat a přiblížit se reálně světu strukturou nabídky a náklady. Tam, kde subjekty soukromého sektoru byly vystaveny slabší konkurenci či se spoléhaly např. pouze na státní zakázky, docházelo k nárůstu jednotkových nákladů práce stejně jako ve veřejném sektoru. K průměrné úrovni evropské EU-27 rostla rychleji původně velmi nízká úroveň mezd a platů, pomaleji národohospodářská produktivita práce odrážející i přidanou hodnotu nabídky struktury zboží a služeb měnící se s poptávkou. Hodinová národohospodářská produktivita práce dosahovala v roce 2009 podle odhadů OECD zhruba poloviční úrovně vyspělých států eurozóny a zaostávala za Slovinskem i Slovenskem (viz Obrázek 2).

³ Viz. Závěrečná zpráva NERV, str. 66. <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/zaverecna-zprava-NERV.pdf>

Obrázek 2. Produktivita práce jako HDP (PPP) 2009 za odpracovanou hodinu (USA = 100%). Zdroj: OECD.

Zatímco sousední země (jako např. Slovensko) technologickými a strukturálními změnami přesouvají zaměstnanost do sektorů s vysokou produktivitou a rychle konvergují (byť s určitým zadlužením), růst produktivity v ČR se zpomaluje. To není dlouhodobě udržitelné.

Ani dlouhodobější ani krátkodobější data uvedená v citované studii NERVu (2011) zatím s ohledem na složité mezinárodní prostředí nesignalizují zásadnější zlomové tendence ve vývoji české ekonomiky. Obnovení tradičních komponent růstu je pomalejší díky nezbytnému zpomalení zadlužování veřejných rozpočtů, ekologické indikátory budí jisté naděje, že jde o ekologicky šetrný růst. Jak rozebírá Analýza MPO (2011)⁴, podhoubí pro udržení dlouhodobé konkurenceschopnosti (související s dlouhodobě rostoucí kvalitou života) se nám nedaří oproti jiným zemím dostatečně rychle adaptovat a v žebříčcích konkurenceschopnosti se postupně propadáme, protože mnohé sousední země se vyvíjejí dynamičtěji.

Ambiciózní cíl vybudovat „znalostně-technologické centrum Evropy s rostoucí životní úrovní a vysokou zaměstnaností“ nám zůstává vzdálen, ačkoliv některé sousední země (Německo, země severní Evropy) přes vědomé zpomalení růstu životní úrovně se jako znalostně-technologické centrum s vysokou mezinárodní konkurenceschopností udržely či se jím staly. Německo navíc, a to i přes přesun některých výrobních závodů mimo své území, zvýšilo zaměstnanost a míra nezaměstnanosti je na historicky nejnižší úrovni. Navíc se objevují nové výzvy – jak ukazují analýzy OECD, mnoho jiných zemí ve světě zavádí strukturální reformy s cílem vytvořit podmínky pro zvýšení lokální a globální konkurenceschopnosti svých podniků⁵. I proto je nutno urychlit promyšlený reformní pohyb, abychom si dokázali být jen udržet stávající pozici.

Shrneme-li faktory ovlivňující konkurenceschopnost do tří úrovní: základní, efektivní a inovační; je třeba si uvědomit, že bez základních podmínek ovlivňujících „extenzivní“ růst kapitálu a práce

⁴ MPO (2011), Identifikace klíčových faktorů sektoru průmyslu a exportu a jejich strategická analýza a zpracování vstupních údajů. Viz <http://www.mpo.cz/dokument83603.html>

⁵ Výmluvný přehled podávají zprávy OECD „Making Reform Happen : Lessons from OECD countries“, Paris 2010, zprávy o kvalitě vzdělání PISA, zprávy IMF aj.

se jen těžko zvyšuje efektivita nebo rozvíjí inovace. Proto tato základní úroveň, včetně pilíře institucí a pilíře makroekonomické stability, podmiňuje účinnost faktorů v efektivní i inovační úrovni.

ČR má předpoklady usilovat o podstatné zvýšení a dlouhodobé udržení životní úrovně občanů v globalizovaném světě. Ambicí ČR je posunout se během následujících let do první dvacítky zemí podle indexu globální konkurenceschopnosti.

Pojetí této strategie vychází z principů empirického hodnocení vládních politik (evidence-based policies), což je koncept, bez něhož se většina navrhovaných reformních kroků nedá efektivně uskutečnit. Zavedení empirických ex ante a ex post hodnocení jakýchkoliv návrhů politik je proto nedílnou součástí doporučení v této strategii pro celé období 2012 až 2020. Konkrétní aplikací tohoto principu jsou například v oblasti vzdělávání zavedení robustního a systematického monitoringu výsledků vzdělávací činnosti, kvality škol, učitelů a dalších subjektů vzdělávací soustavy. Výsledkem tohoto přístupu je i na robustních datech založený proces implementace této strategie, který je popsán v závěru tohoto dokumentu.

Závěrem je nutné shrnout, že prosazení klíčových opatření navrhovaných v tomto dokumentu bude pro dosažení stanoveného cíle, tj. postoupit mezi první dvacítku nejvíce konkurenceschopných zemí světa, zcela zásadní. Od rozvojového modelu založeného z velké části na levné pracovní síle se ČR musí posunout k systému založenému na kvalitních institucích a infrastruktuře, ve kterém bude maximálně využíván potenciál připravených pracovních sil a ve kterém bude motorem ekonomiky tvořivé podnikání a inovace.

1 Instituce

Vize: Veřejné instituce jako poskytovatelé služeb pro občany a podnikatele – efektivní a bez korupce

1.A Krátký popis současného stavu a jeho problémů

Kvalitní veřejné instituce jsou klíčovým stavebním kamenem budování konkurenceschopné a na inovacích založené ekonomiky. Naopak neefektivní veřejné instituce jsou pro ekonomiku brzdou, neboť brání růstu podnikání a obchodu. O to závažnější je, že ve všech mezinárodních srovnáních je institucionální prostředí hodnoceno jako jedna z nejslabších stránek ČR. Neefektivní instituce, nadměrná regulatorní zátěž a korupce jsou v současné době jevy, kvůli kterým ČR ztrácí na vyspělé státy EU i OECD.

O potřebě změn v institucionálním prostředí a o omezení byrokracie se hovoří už delší dobu. Výkonnost veřejné správy je v porovnání s privátním sektorem výrazně nižší, což vyplývá z makroekonomického srovnání provedeného např. ve studii NERV ke konkurenceschopnosti, ale i ve studiích Světové banky či MMF.

V rámci této strategie jsou veřejné instituce pojímány poměrně široce – vyskytují se zde projekty zaměřené na státní správu, samosprávu, jejich rozpočtové a příspěvkové organizace, ale i na moc zákonodárnou a soudní. Společným cílem všech navrhovaných opatření je zvýšení produktivity institucí, posílení jejich orientace na klienta – tj. občana či podnikatele a odstranění neefektivity v jejich fungování – zejména korupce a nehospodárnosti. V obecné rovině pak opatření navrhovaná v tomto pilíři přispívají ke zlepšení koordinace a komunikace mezi institucemi navzájem i ve vztahu k občanům a podnikatelům.

Realizace navrhovaných opatření v konečném důsledku výrazně přispěje k posílení konkurenceschopnosti ČR v tvrdé hospodářské soutěži na mezinárodní úrovni a měla by rovněž zvýšit důvěryhodnost veřejných institucí v očích veřejnosti, což by ČR výrazně přiblížilo vyspělým demokratickým státům západní Evropy.

1.B Cíle pilíře

- Systematizace a zdokonalení fungování veřejné správy, její vyšší profesionalita a efektivita.
- Hospodárnější a účelnější nakládání s veřejným majetkem a prostředky se zaměřením na řízení a kontrolu v oblasti veřejných financí a na opatření v oblasti dispozic s veřejným majetkem, nucených dražeb a veřejných nákupů prostřednictvím veřejných zakázek.
- Zjednodušení přístupu veřejnosti ke službám veřejné správy a k informacím poskytovaným veřejnou správou.
- Systematické zkvalitňování procesu tvorby regulace a jeho výstupů (legislativních i nelegislativních dokumentů), cílená komunikace s veřejností v rámci legislativního procesu (včetně transparentního lobbyingu) a zlepšení přístupu veřejnosti k právním předpisům.
- Zlepšení vymahatelnosti práva v ČR soudní i mimosoudní cestou a zkvalitnění fungování justice.

1.C Zahraniční srovnání

V oblasti institucí ČR výrazně zaostává za průměrem EU a OECD ve všech významných mezinárodních srovnáních (index globální konkurenceschopnosti Světového obchodního fóra,

index Doing Business Světové banky, index Ročenky světové konkurenceschopnosti). Nejvýraznější je špatná pozice ČR co do míry regulatorní zátěže a vymáhání práva. Napříč všemi srovnáními se jako značná nevýhoda ČR rovněž projevuje míra korupce.

Co se týče fungování veřejných institucí, ČR se může inspirovat dílčími úpravami v řadě zemí světa. Ve Finsku je koordinována činnost veřejných institucí prostřednictvím Ekonomické rady se zastoupením nejvýznamnějších dotčených stran (odbory, zaměstnavatelé aj.) a ekonomických analytiků. Finsko má rovněž nastaveny mechanismy jednoduchého a otevřeného přístupu občanů ke službám veřejných institucí. Singapur a Nový Zéland mají efektivní a klientsky orientované instituce, perfektní systém zveřejňování informací a dat o činnosti veřejné správy i vyspělý management služeb veřejné správy. Velká Británie koncepčně přistupuje k měření produktivity veřejného sektoru a k hodnocení hospodárnosti jeho výdajů, má efektivně nastavený proces RIA (Regulatory Impact Assessment – hodnocení dopadů regulace) a jeho uplatňování v praxi. Jako součást otevřeného vládnutí jsou sdílena data a informace veřejného sektoru, existují programy zapojování vysoce kvalifikovaných profesionálů do práce pro veřejné instituce. Jižní Korea systematicky bojuje s korupcí ve veřejném sektoru, a to včetně využívání CIA (Corruption Impact Assessment – hodnocení korupčních rizik). Německo může být vzorem, co se týče vymahatelnosti práva nebo vzdělávání úředníků ve veřejné správě. Evropská komise aplikuje mechanismy zapojování veřejnosti do konzultací k připravovaným legislativním i nelegislativním dokumentům, upraven je i transparentní lobbying.

1.D Klíčové iniciativy

Vzhledem k tomu, že reforma veřejných institucí je velmi komplexní problém, byla k jeho řešení navržena řada dílčích opatření a nástrojů. Nejvýznamnější z nich jsou stručně představeny níže, kompletní výčet navrhovaných opatření je představen v rámci projektových karet v příloze tohoto dokumentu.

1.1 Efektivní veřejná správa

V současné době neexistuje žádný ucelený přehled o tom, co vlastně veřejná správa vykonává, ani propracovaná koncepce toho, co, jakým způsobem a s jakými náklady má veřejná správa vlastně zajišťovat. Analýza agend a služeb by měla poskytnout první podrobnější pohled na produktivitu ve veřejné správě a poskytnout materiál pro následnou restrukturalizaci veřejné správy a jejího funkčního uspořádání tak, aby bylo možné optimalizovat prostředky investované do veřejné správy a standardizovat služby, které poskytuje. Součástí tohoto opatření je především rozdělení struktury veřejných institucí (práce s klienty, rozhodovací centrum, podpůrné činnosti) a na ni navazující změna postavení zaměstnanců veřejné správy a jejich odměňování. Realizace navrhovaných opatření by měla poprvé v historii ČR přispět k plošnému hodnocení produktivity ve veřejné správě a umožnit realizaci systematických úsporných opatření (např. sdílení některých činností mezi více institucemi veřejné správy aj.).

1.2 Zefektivnění nakládání s veřejným majetkem a prostředky

Veřejné rozpočty a hospodaření s nimi jsou v současné době pro veřejnost málo transparentní.

Ministerstvo financí sice zveřejňuje informace o veřejných rozpočtech, nicméně k tomu, aby byly plně využitelné pro veřejnou kontrolu i evidenční účely, je třeba je zdokonalit (rozsah pokrytí,

analytické nástroje, frekvence apod.), a to zejména v oblasti rozpočtových dat (tj. plnění státního rozpočtu, rozpočtová dokumentace apod.). Informace o veřejných rozpočtech by měly být veřejnosti zprostředkovány srozumitelně a mělo by tak být usnadněno jejich širší využití (např. rozklad výdajů za jednotlivé rozpočtové jednotky umožňující jejich vzájemné porovnání a postupné zavádění hodnocení pomocí výkonových ukazatelů).

S tímto opatřením dále souvisí jednotné a uživatelsky příjemné zveřejňování informací o dispozicích s veřejným majetkem (zejm. prodeje a pronájmy), což zvýší hospodářskou soutěž mezi soukromými subjekty o tento majetek a zprostředkovane tak výnos pro stát. Podobně zlepšení způsobu zveřejňování veřejných zakázek posílí jejich ekonomickou efektivitu.

1.3 Zjednodušení přístupu ke službám veřejné správy

Komplikovanou strukturu veřejné správy lze nejlépe popsat jako mnohočetně provázaný systém obrovského množství úřadů, které obhospodařují data související s výkonem jejich činnosti. Podle kvalifikovaného odhadu přibližně 30 000 úřadů spravuje cca 1000 agend. Informační systémy veřejné správy nepoužívají jednotnou datovou základnu a jsou na sobě nezávislé, v důsledku čehož se změny v datech v jedné databázi nepromítnou do dalších informačních systémů a občané jsou nuceni oznamovat různé změny na velkém množství úřadů. Provázanost mají řešit základní registry, což je projekt, který by měl zbavit adresáty veřejné správy, občany, povinnosti údaje opakovaně dokládat. Údaj bude sdělen pouze jednou a následně bude promítnut do základního registru a jeho prostřednictvím do dalších informačních systémů veřejné správy, resp. tzv. agendových informačních systémů. Ke zjednodušení přístupu ke službám poskytovaným veřejnou správou jsou určeny i další připravovaná opatření - zejména jedno inkasní místo a jednotné kontaktní místo pro podnikatele.

Službou veřejných institucí je i poskytování informací. Občan nebo podnikatel, který disponuje dostatkem dat a údajů, se může lépe rozhodovat a přispívat tak svou činností k mezinárodní konkurenceschopnosti. Klíčem k efektivnímu sdělování informací veřejnosti je v tomto případě vize a koncepce, která musí být orientovaná na potřeby klienta-uživatele. Koncepční systém zveřejňování dat veřejné správy, justice (např. navrhované zveřejňování soudních rozhodnutí) a dalších veřejných institucí ve zpracovatelném formátu povede ke značným úsporám ve veřejných rozpočtech (veřejné instituce si např. nebudou zadávat vícekrát tytéž studie) a přispěje i k rozvoji podnikání a výzkumu založeného na využití veřejných dat.

1.4 Vyšší kvalita a dostupnost regulace

Nezbytným předpokladem vyšší konkurenceschopnosti je kvalitní legislativa, která nepředstavuje nadměrnou administrativní zátěž. Proces přijímání regulačních aktů je nutné do budoucna nastavit tak, aby nedocházelo k přijímání zbytečných či neúplných opatření, která je nutné neustále doplňovat a upravovat. Systém hodnocení dopadů regulace (RIA) i přes své nesporné přínosy však stále není efektivně využíván. Je navrženo posílení a zlepšení aplikace RIA a nově i hodnocení korupčních rizik CIA. Do procesu přípravy legislativy je nutné vnést více odbornosti a co nejvíce snížit riziko pokoutného prosazování účelových zájmů. Proto navrhuje úpravu posledních stádií legislativního procesu (zamezení nekonceptnímu „přílepkování“ zákonů zákonodárci – povinná RIA a CIA k poslaneckým a senátním návrhům) a zřízení apolitické

instituce složené z odborníků, která by dohlížela na kvalitu výstupů RIA a CIA a systematický rozvoj modelů hodnocení dopadů, a to včetně hodnocení administrativní zátěže.

Součástí zkvalitňování legislativního procesu jsou i projekty elektronizace legislativního procesu (e-Legislativa) a projekt elektronické publikace oficiálních úplných znění právních předpisů (e-Sbírka). Díky nim by měl být mimo jiné zásadně zlepšen přístup k platným právním předpisům a dosaženo lepší kvality regulace.

1.5 Lepší vymahatelnost práva

Jedním ze způsobů, jak ulevit přetíženým soudům, je posílení využití mechanismů alternativního řešení sporů (mediace, rozhodčí řízení aj.), včetně elektronického rozhodčího řízení (ODR, online dispute resolution), které je rychlou a efektivní alternativou ke zdlouhavým sporům, zejména těm přeshraničním. Většinou se jedná o spory z transakcí s relativně nízkou hodnotou, ale probíhající ve velkém množství, a to jak mezi podnikateli navzájem, tak i ve vztahu ke spotřebitelům. Ke snížení nákladů spojených s vymáháním práva u soudů by pak měla kromě procesních opatření přispět i zrychlená elektronizace justice.

2 Infrastruktura

Vize: Konkurenceschopnost země roste s kvalitou infrastruktury

Ekonomická úspěšnost státu je do značné míry definována kvalitou infrastruktury, která funguje jako páteř hospodářství a umožňuje rozvoj podnikatelských aktivit. Kvalita propojení méně vyspělých regionů s ekonomickým centrem významně posiluje možnosti růstu v regionu, stejně jako je v tomto ohledu důležitá i jejich fyzická vzdálenost.

Rychlost výstavby dopravní infrastruktury se odvíjí od finančních možností státu. Přestože dopravní politika státu uvádí relativně rychlý pokrok ve výstavbě důležitých silničních komunikací i železničních koridorů, výstavba i údržba zaostává. Vzniká tak značná vnitřní zadluženost, která se projevuje nižší kvalitou dopravních cest, a to jak silničních, tak železničních. Citelně chybí kvalitní návaznost na evropskou dopravní síť. Proto se opatření v tomto pilíři soustředí nejen na propojování české silniční a železniční sítě na hlavní evropské trasy, ale i na zlepšování řízení kvality dopravní infrastruktury, s čímž souvisí i hledání efektivních způsobů financování infrastrukturních projektů. V rámci vytváření komfortnějších a systémově provázaných dopravních služeb, které přispívají k rozvoji podnikání i obchodu jsou pak některá opatření v tomto pilíři věnována i dopravě letecké a vodní.

Energie a její spolehlivé dodávky jsou nutnou podmínkou pro rozvoj podnikání v ČR. V současné době v energetické infrastruktuře vážně systémová provázanost energetických zdrojů při využívání alternativních výrobních elektrické energie větrnými a fotovoltaickými elektrárnami, což ohrožuje energetickou bezpečnost ČR. Z tohoto důvodu jsou nutná opatření v oblasti výstavby zálohových zdrojů, posilování energetických sítí, změny jsou nutné i v oblasti teplotnosti.

Nicméně vliv na konkurenceschopnost nemá jen infrastruktura dopravní a energetická, ale i síť elektronických komunikací – zejména širokopásmové systémy přístupu k internetu. Vzhledem k tomu, že se v ČR stále větší intenzitou rozvíjí podnikání a služby přímo navázané na přístup k internetu, zaměřují se opatření v tomto pilíři na rozšiřování pokrytí území ČR službami elektronických komunikací.

Vyspělá infrastruktura tvoří základní předpoklad pro zvyšování konkurenceschopnosti státu. Realizace navrhovaných opatření výrazným způsobem přispěje k zlepšení kvality infrastruktury a přiblíží ČR ke standardu, který je běžný v západních zemích Evropy.

2.A Cíle pilíře

- Vybudovat rychlejší, spolehlivější, systémově provázané a komfortnější dopravní cesty a dopravní služby pro konkurenceschopné prostředí země, včetně nalezení nákladově efektivních metod k jeho financování a posilování účinného konkurenčního prostředí v tomto odvětví
- Vytvořit systém řízení kvality údržby a rekonstrukcí dopravních cest a vysokých standardů v dopravě

- Dosažení vyváženého energetického mixu (tj. vyvážený podíl pěti základních energetických komodit) a rozvoj inteligentních sítí
- Ekonomicky udržitelný rozvoj obnovitelných zdrojů energie, zvyšování energetické účinnosti a úspor a snižování environmentální zátěže plynoucí z energetiky životního prostředí
- U elektronických komunikací je důležité především rozšíření přístupu k vysokorychlostnímu internetu, a to jak ve všech obydlích, tak v méně dostupných lokalitách, aby byla zvýšena možnost podnikání s využitím internetu i přístup k elektronickým službám veřejné správy

2.B Zahraniční srovnání

Kvalita silniční infrastruktury v ČR je v porovnání s rozvinutými zeměmi EU podprůměrná, což snižuje atraktivitu ČR pro zahraniční investory a negativně ovlivňuje i domácí podnikatele. Vzory pro zlepšení silniční infrastruktury lze nalézt podle hodnocení Světového ekonomického fóra ve Francii, Německu, Rakousku, Portugalsku a Dánsku. V těchto zemích hraje významnou roli ve financování a provozování infrastruktury vedle státu i soukromý sektor.

Železniční infrastruktura je v evropském měřítku na průměrné úrovni, avšak rekonstrukce hlavních koridorových tratí nejsou dokončeny, nedaří se vytvořit zdravé konkurenční prostředí a technologie pro kombinované systémy zaostává. Příkladem zahraniční "dobré praxe" je Švýcarsko, kde se daří efektivně kombinovat silniční a železniční dopravu. Velká pozornost je věnována také budování úseků rychlých tratí, jako doplněk konvenční železniční sítě, který výrazně zkvalitní mezinárodní dostupnost Švýcarska.

Ve vztahu k energetice a zajišťování dodávek na tom byla ČR doposud relativně dobře, nicméně vývoj ve světové energetice v posledním desetiletí, zejména ambivalentní postoj k jaderné energetice a zvýšené využívání obnovitelných zdrojů a nároky jimi kladené na rozvodné sítě aj. energetickou bezpečnost vůči ostatním státům EU zhoršují.

Z pohledu mezinárodního srovnání mezi státy OECD v počtu realizovaných přípojek na 100 obyvatel ČR nedosahuje průměru OECD, který je 23,3 % a za tímto průměrem zaostává o 4%. Obdobně je tomu i v případě porovnání se zeměmi EU, kde je průměrná úroveň 24,8% přípojek na 100 obyvatel. V rámci Evropy lze za inspiraci považovat Německo a jeho broadbandovou strategii, jejíž součástí jsou např. vytvoření registru pasivní infrastruktury, informačního portálu, apod.

2.C Klíčové iniciativy v oblasti infrastruktury

Dopravní infrastruktura je základním předpokladem pro posílení konkurenceschopnosti státu a zároveň nástrojem, který pomáhá vyrovnávání meziregionálních disparit. V ČR v současné době chybí dlouhodobá strategie, která by zajistila koordinovaný rozvoj všech modů dopravy - tj. silniční, železniční, vodní a letecké, jejich provázanost na evropské sítě a dlouhodobě udržitelné řízení jejich oprav a údržby. Přestože každý druh dopravy čelí jiným výzvám a problémům, první fáze rozvoje bude pro všechny druhy dopravy stejná. V této fázi bude nutné vytvořit udržitelný

system financování jednotlivých složek dopravní infrastruktury a nastavit kritéria pro výběr projektů s nejvyšší ekonomickou přidanou hodnotou v souladu se SMK.

2.6 Silniční doprava

Naplnění identifikovaných cílů u silniční dopravy je podmíněno optimalizací zdrojové stránky rozpočtu určeného pro dopravu i při využití privátních zdrojů. Cíle bude dosahováno postupně dobudováváním páteřní sítě dálnic a rychlostních silnic a výstavbou obchvatů významnějších sídel na hlavních silnicích I. třídy, dle výsledků nastavení priorit jednotlivých projektů podle jejich reálné ekonomické přidané hodnoty.

2.7 Železniční doprava

Na základě vyhodnocení potřeb a priorit v této oblasti vybudovat hlavní železniční síť pro dálkovou osobní a nákladní dopravu, pro městskou a příměstskou dopravu v hustě osídlených oblastech a optimalizovat síť pro páteřní regionální dopravu. Konvenční železniční systém musí být tam, kde to bude vhodné, doplněn systémem rychlých a velmi rychlých železnic, který zajistí napojení ČR na již existující síť VRT Evropy. Ta výhledově zabezpečí energeticky i environmentálně udržitelnou a konkurenceschopnou dopravu do významných evropských center. S touto otázkou souvisí i podpora vzniku sítě veřejných logistických center (VLC) a terminálů kombinované dopravy, jako propojovacích uzlů mezi sítěmi jednotlivých druhů dopravy, a to prostřednictvím veřejných rozpočtů. Podporovány budou jen životaschopné projekty nevyžadující provozní podporu.

2.8 Letecká a vodní doprava

V návaznosti na analýzu vnitřních a vnějších vztahů v oblasti středoevropské, evropské a globální letecké dopravy, a to zejména z hlediska prognózovaných kapacit a z hlediska poptávky po skladbě letadel a potřebných parametrů letišť vytvořit strategii podpory konkurenceschopnosti letištní infrastruktury. S tím souvisí i realizace propojení kolejovou dopravou s centrem Prahy a vytvoření konceptu navazujících logistických systémů, hotelových a kongresových kapacit aj.

V oblasti vodní dopravy budou posouzeny přínosy pro produkční funkci regionů a doporučeny priority pro splavnění jednotlivých úseků tak, aby byla výstavbou vodních děl zvýšena konkurenceschopnost země. Důležitou součástí projektu je koncept navazujících logistických systémů, podobně jako tomu je v Německu, Holandsku a dalších zemích s bohatou vodní vnitrozemskou dopravou, avšak v míře přiměřené našim parametrům vodních toků.

2.9 Státní energetická koncepce (SEK) a strategické usměrňování

Energetika zásadním způsobem přispívá k fungování ekonomiky a společnosti a k zajištění životní úrovně obyvatelstva. Tvoří páteřní síť státu, na které je závislá řada dalších oblastí – od průmyslu až po výkon správy státu. Na energetiku lze nahlížet z různých úhlů pohledu. Kromě bezpečnosti a udržitelnosti dodávek bude hrát do budoucna stále větší roli zajištění konkurenceschopnosti, a to jak ve smyslu cenové přijatelnosti pro průmysl a obyvatelstvo, tak ve smyslu posilování exportních schopností. Pro zvyšování konkurenceschopnosti energetiky bude pro ČR klíčové zejména vytvoření Státní energetické koncepce (SEK) s důrazem na dosažení vyváženého energetického mixu, zvýšení využívání obnovitelných zdrojů, rozvoj inteligentních sítí, apod. Dále pak ustanovení Stálé pracovní skupiny pro strategii VaVaI v oblasti energetiky v rámci Rady vlády pro energetickou a surovinovou strategii ČR.

2.10 Implementace státní politiky Digitální Česko

Elektronické komunikace svými sítěmi a službami urychlují, rozšiřují a zkvalitňují komunikaci ve prospěch rozvoje celé společnosti, v souladu s požadavky občanů, firem a státních institucí. Efektivní využívání informačních a komunikačních technologií (ICT) zvyšuje produktivitu a konkurenceschopnost státu.

Digitální agenda, která je první vlajkovou lodí strategie Evropa 2020, se zaměřuje se na roli a využití ICT s cílem odstranit nejrůznější elektronické bariéry v Evropě. Vzhledem k tomu, že poptávka po telefonních službách, včetně mobilních telefonních služeb, je v současnosti již prakticky nasycena, byla vybrána především opatření podporující rozvoj vysokorychlostního internetu a využití jednotného digitálního trhu domácnostmi a podniky. Těmito opatřeními jsou:

- 1) Vytvoření metodické pomůcky pro sjednocení aplikační praxe některých ustanovení zákona o elektronických komunikacích a stavebního zákona
- 2) Zřízení registru pasivní infrastruktury, jehož existence povede k podstatnému snížení nákladů na budování přístupových sítí
- 3) Příprava rozvojových kritérií v přidělech rádiových kmitočtů v pásmu 790-862 MHz
- 4) Analýza portfolia služeb ve veřejném zájmu (např. e-safety), která zjistí rozsah těchto služeb, požadavky na jejich kvalitativní parametry a následně i jejich kmitočtovou náročnost.

3 Makroekonomická stabilita

Vize: Stojíme na zdravých a pružných základech

Stabilní makroekonomické prostředí vytvářející vnitřní i vnější rovnováhu je klíčovým předpokladem pro podporu ekonomického růstu a zvyšování zaměstnanosti. Národní stabilitu je možné vnímat z pohledu podnikatelské sféry a veřejných financí. České firmy se s nedávným hospodářským šokem vypořádaly se ctí a dokonce i přes posilující kurz české koruny udržely pozitivní bilanci zahraničního obchodu, což dokazuje prozatímní konkurenceschopnost českých firem. Oproti tomu veřejné finance jsou dlouhodobě financovány pomocí narůstajícího dluhu, který sice zvyšuje agregátní poptávku, ovšem na druhou stranu vytváří dlouhodobě neudržitelnou nerovnováhu. Ekonomika se tak stává závislou na veřejných výdajích. Zvyšující se objem placených úroků navíc odčerpává značnou část prostředků, které by se mohly použít pro nákup veřejných služeb. Je tedy potřeba uvést v praxi fiskální opatření, která zlepší hospodaření státu, znemožní v budoucnu českou fiskální nerovnováhu a pomohou vytvořit konkurenceschopný, dlouhodobě udržitelný daňový systém.

Reakce na vnější ekonomické šoky závisí z větší části na samotné kondici národní ekonomiky. Ekonomická stabilita je předpokladem pro úspěšné odolání možným dalším hospodářským šokům. Díky otevřenosti české ekonomiky hraje velkou roli i vztah ČR vůči ostatním státům. ČR má závazek stát se plnohodnotným členem Hospodářské a měnové unie, která v době svého vzniku zajišťovala stabilitu pro celý evropský region. Situace v Hospodářské a měnové unii se ovšem neustále mění a měna euro se potýká s krizemi svých členů. Otázku načasování zavedení této měny je nutné posoudit především z hlediska ekonomické výhodnosti a plnění

maastrichtských kritérií. Systém včasného varování by mohl být solidním základem naší cesty k vyšší konkurenceschopnosti.

3.A Cíle pilíře

- Dlouhodobě vyrovnaná rozpočtová politika
 - Zavedení nástrojů a postupů pro zachování rovnováhy veřejných rozpočtů
 - Optimalizace daňového mixu v ČR, dokončení daňové reformy
- Vysoká flexibilita ČR vůči vnějším ekonomickým šokům
 - Implementace a integrace evropského systému včasného varování

3.B Zahraniční srovnání

V hodnocení makroekonomické stability pomocí Global Competitiveness Index⁶ se ČR umístila na 48. místě (ze 139 hodnocených). V rámci kapitoly základních předpokladů konkurenceschopnosti se jedná o druhý nejhorší výsledek. GCI identifikuje klíčový problém ČR ve vládě politice financování veřejných rozpočtů a jako kritická se ukazuje vládní rozpočtová nerovnováha (102. místo).

Potenciálně nebezpečným ukazatelem je snižující se míra národních úspor (78. místo), která je zaznamenána nejen kvalitativně z pohledu respondentů GCI 2011, ale i kvantitativně v porovnání národních statistik, kdy je jasně vidět, že ČR svou dobrou pozici postupně ztrácí.

Inspiraci v jednoduchosti daňového systému můžeme hledat v Irsku, které se tradičně umísťuje na předních místech v mezinárodních srovnáních, což je způsobeno především jednoduchými nástroji komunikace podnikatelů se státní správou. Dobrým příkladem ohledně rozpočtové odpovědnosti je například Finsko, které se nejen chovalo rozpočtově odpovědně, ale dokonce popřelo vliv politického cyklu na zvýšení deficitu státního rozpočtu.

3.C Klíčové iniciativy

3.11 Rozpočtový dohled – transparentní a udržitelné veřejné finance

Fiskální nerovnováha (dluh a strukturální deficit) v ČR je dlouhodobě neudržitelná. Celý rámec fiskální politiky, počínaje institucionálním uspořádáním a konče diskrečními zásahy při překročení deficitu, prochází zásadními změnami. Na současných problémech některých zemí EU je vidět, že špatně hospodařící stát ve svém důsledku podvazuje konkurenceschopnost a celý výkon ekonomiky. Proto je třeba zavést více prvků, které budou stimulovat efektivitu veřejných financí a povedou ke snižování zadlužení českých veřejných institucí. Jedním z hlavních prvků celého projektu je implementace směrnice Rady EU o požadavcích na rozpočtové rámce členských států, která je doplněna o zahraniční zkušenosti s fiskální konsolidací tak, aby hospodaření státu nebylo brzdou české konkurenceschopnosti.

Projekt si klade za cíl uvést v praxi fiskální opatření, která zefektivní hospodaření státu. Opatření zaměřená na snižování vládního deficitu a dluhu zahrnují jak krátkodobé politiky, jejichž cílem je

⁶ World Economic Forum (2011) – zdroj: <http://www.weforum.org/>

rychlé snížení schodku rozpočtu, tak zejména strukturální reformy veřejných financí zaměřené na celkovou dlouhodobou fiskální udržitelnost. Mezi hlavní konkrétní opatření patří Zákon o rozpočtové kázní, fiskální numerické pravidlo, numerická rozpočtová pravidla pro místní vlády nebo celý systém státní pokladny.

3.12 Konkurenceschopný daňový systém

České daně mohou být opravdu konkurenceschopné pouze tehdy, pokud splní podmínky maximální administrativní jednoduchosti a minimalizace distorzí. V malé otevřené ekonomice hraje daňový systém mimořádně významnou roli. Daně musí být dostatečně vysoké pro český systém přerozdělování, ale v oblastech s vysokou konkurencí současně i mírně stimulační. Ekonomická krize totiž nevyvrátila většinu tezí moderního tax designu.

Český daňový systém redukuje zaměstnanost více než je nutné, preferuje financování dluhem a není dostatečně jednoduchý pro běžné spotřebitele/plátce. Hlavní navržená opatření směřují k fungování Jednoho inkasního místa, k preferovanému posunu od zdanění práce ke zdanění spotřeby, sjednocení sazeb DPH, minimalizace nepotřebných výjimek či tvorbě tzv. daňových podlah (dolních limitů) - minimálních nezdanitelných základů při výpočtu odvodu pojistného na zdravotní a sociální pojištění.

3.13 Mezinárodní makroekonomická stabilita ČR - systém včasného varování

V současné době se v EU připravuje plán na celoevropský systém včasného varování, který před ČR klade několik výzev. Tento systém je zcela nový a ČR se na něj proto musí připravit a provést efektivní integraci tohoto systému.

Novou výzvou je i dokument "Pakt pro euro plus", který artikuloval mnoho různých opatření na evropské úrovni. Zatímco valná většina opatření je v souladu s politikou vlády ČR, k některým aspektům Paktu, například zmínek o daňové koordinaci, se vláda staví rezervovaně. Součástí opatření je i seznámení českého podnikatelského sektoru s možnými následky přijetí měny euro i dalšími možnými mezinárodními riziky.

4 Zdravotnictví

Vize: Finančně udržitelná evropská úroveň zdravotnictví

České zdravotnictví se za uplynulých dvacet let pronikavě zlepšilo a podle četných mezinárodních srovnání, včetně indexu Světového ekonomického fóra 2011 solidních výsledků⁷, a to za poměrně příznivých nákladových podmínek⁸.

Dosavadní velmi přijatelnou relaci mezi kvalitativní úrovní a všeobecnou dostupností zdravotních služeb pro obyvatelstvo bez ohledu na individuální socioekonomické postavení na jedné straně a současně relativně nízkými celkovými výdaji na zdravotnictví na straně druhé nebude snadné do budoucna udržet. Již z toho důvodu, že finanční napětí se v českém zdravotním systému projevuje již od druhé poloviny 90. let, aniž by však systém doznal podstatných úprav, které by vytvořily žádoucí stimuly pro racionální poskytování zdravotní péče, a aniž by reagovalo na budoucí výzvy dané především nepříznivým demografickým vývojem v podobě stárnutí obyvatelstva. Přitom demografický vývoj je podle dostupných ekonometrických studií⁹ alespoň prozatím hlavním vysvětlujícím faktorem budoucího růstu nákladů na zdravotní péči v ČR do roku 2030. Nelze však zapomínat ani na další nákladové faktory dané jak medicínským pokrokem (nové velmi nákladné technologie, farmaceutické preparáty a léčebné postupy), tak i postupnou konvergencí se západoevropskými státy, pokud jde o odměňování zdravotnického personálu, a rostoucí nároky pacientů.

Tyto silné nákladové tlaky představují pro český zdravotní systém, jakož i pro veřejné finance obecně, zcela zásadní výzvu do budoucnosti. Ambicí tohoto pilíře je zajistit sérií vzájemně provázaných reformních kroků finanční udržitelnost českého zdravotního systému tak, aby garantoval evropský standard zdravotní péče dostupný pro všechny obyvatele ČR.

4.A Cíle pilíře

Celý zdravotní systém v jeho současné podobě je dlouhodobě finančně obtížně udržitelný, a vzhledem k celkovému napětí ve veřejných rozpočtech a zjevné potřebě fiskální stabilizace je proto nutné hledat rezervy „uvnitř“ systému zvýšením jeho efektivnosti. Cíle pilíře je možno naplnit právě prostřednictvím sady opatření z několika průřezových tematických okruhů, jež reagují na dlouhodobé problémy českého zdravotnictví- nízkým využitím informačních technologií počínaje, přes nevhodné úhradové mechanismy nemotivující poskytovatele péče na výsledku léčby a její hospodárnosti, nedostatek konkurence mezi zdravotními pojišťovkami orientované na hospodárný nákup zdravotní péče pro pojištěnce, až po slabou definici rozsahu hrazené péče a odpovědnosti občanů za vlastní zdrav a respektování léčebného procesu.

⁷ 6.1 bodů v agregovaném pilíři zdravotnictví a základní vzdělání; pro srovnání Dánsko 6,36, Rakousko 6,41.

⁸ Například OECD Health Data 2010: ČR měla celkové výdaje na zdravotnictví v roce 2008 mezinárodně velmi nízkých 7,1%, v roce 2009 však výdaje vzhledem k poklesu HDP v ČR a pokračování trendového růstu celkové výdaje dosáhly cca 8% HDP

⁹ Public Health Spending in Advanced and Developing Countries: Trends and Outlook (IMF, březen 2011)

4.B Zahraníční srovnání

Neexistuje jediný benchmark (srovnání) pro české zdravotnictví, různé zdravotní systémy různě dobře zvládají jednotlivé problémové okruhy.

- e-Health: Dánsko (například ePreskripce), Španělsko-Andalusie (systém Diraya- sdílení zdravotních záznamů a koordinace péče), USA- Veteran Affairs (sdílení zdravotních záznamů pro vyloučení duplicit, odstranění omylů a lepší koordinaci péče)
- Zdravotní pojištění: Nizozemí (volitelné programy, dvojsložkové pojistné), Německo (volitelné programy, bonifikace pojištěnců, koordinace péče o chronicky nemocné)
- Motivace pojištěnce: Singapur, Nizozemí, Německo, Švýcarsko
- Preventivní programy: Německo, Nizozemí, Velká Británie
- Klinická účinnost nových léků a technologií, plánování kapacit: Velká Británie
- Úhradové mechanismy: akutní péče- Německo (DRG); parciálně Španělsko (riziková kapitace se soukromým provozovatelem- Valencia, Valdemoro-Madrid)

4.C Klíčové iniciativy

Potenciální reformní opatření v ČR, jež by vedla k efektivnějšímu poskytování i čerpání zdravotní péče, zahrnují průřezové oblasti rozsahu hrazené péče, výběru, shromažďování a alokace zdrojů, hustoty zdravotnické sítě – nabídky zdravotní péče, nákupu péče a formu úhrady, pravidel určujících čerpání zdravotní péče, informací a monitorovacího systém, zvýšení konkurence a zodpovědnosti zdravotních pojišťoven za organizaci péče o pojištěnce, v neposlední řadě pak zdravotního stavu a životního stylu populace, s prevencí a podporou zdravého životního stylu. Klíčová témata a konkrétní opatření jsou uvedena v následujícím přehledu podle širších tematických oblastí:

4.14 Léky a technologie

Racionalizační a protikorupční změny ve smyslu racionalizace nákupů zdravotnické techniky a léků včetně zabezpečení přístupu ke generikům a vytvoření koncepce předpisové základny, veřejná dostupnost informací o zakázkách.

- Alokace zdrojů s přihlédnutím k oportunitním nákladům (například prostřednictvím testování nových technologií a farmaceutických preparátů z hlediska jejich poměru užitku k nákladům)
- Přejít na masivní využití transparentních hromadných nákupů formou elektronických aukcí
- Elektronická preskripce

4.15 Zefektivnění financování zdravotnictví

Zefektivnění finančních toků od poplatníka k veřejným rozpočtům, optimalizace úhradového systému, úprava mechanismů přerozdělení vybraného pojistného, dále pak podpora konkurenčního prostředí včetně zaručení soutěže pojišťoven o pojištěnce.

- Potenciální administrativní úspory dané zavedením jednotného inkasního místa (JIM)
- Přejít na prospektivní úhrady, a to nejen v akutní péči (v oblasti akutní lůžkové péče reprezentuje DRG¹⁰), ale například i v praxích praktických lékařů (zahrnutí nákladu na specializovaná vyšetření a laboratoře do úhrad)
- Klíčová kompetence zdravotních pojišťoven - selektivní nákup péče podle principu cena/kvalita při zajištění stabilního standardu věcné a časové dostupnosti
- Koordinace péče mezi poskytovateli v zájmu zajištění racionální organizace a financování péče o pojištěnce, zejména v případě chronických onemocnění
- Sdílení zdravotních záznamů, zejména v případě péče o chronicky nemocné, vyloučení duplicit a nastavení motivujících úhrad
- Monitoring kvality a výsledků poskytované péče pojišťovny v případě chronických pacientů (předávání a monitoring sledovaných ukazatelů jako podmínka úhrady v disease management programech)

4.16 Zefektivnění fungování pojišťoven

Komplexní institucionální nastavení fungování pojišťoven včetně jednotné právní úpravy formy a postavení, úpravy způsobu účtování a dohledu nad zdravotními pojišťovny.

- Sjednocení legislativy pro fungování veřejnoprávních zdravotních pojišťoven
- Vyčlenění funkcí dosud zajišťovaných VZP do Kanceláře zdravotních pojišťoven
- Definování pravomocí a kompetencí dohledu nad zdravotními pojišťovny z hlediska
 - Finanční stability
 - Nároku pojištěnce
- Sjednocení corporate governance (správy a řízení) pro zdravotní pojišťovny
- Posílení odpovědnosti členů statutárních orgánů za činnost zdravotních pojišťoven a jejich ekonomické výsledky

¹⁰ Diagnosis Related Group <http://www.nrc.cz/drg-pro-laiky>. DRG však není imunní vůči zneužívání prostřednictvím tzv. upcodingu.

- Podstatné zvýšení disclosure (transparence) - pravidel pro informační povinnost zdravotních pojišťoven, zahrnující jak smluvní oblast, tak uspokojování nároků pojištěnce z hlediska věcné a časové dostupnosti, a finanční stabilitu
- Zavedení alternativních pojistných plánů, v první řadě disease managementu programů pro chronicky nemocné
- Zavedení třetí vrstvy přerozdělení podle morbidity jako podmínky pro zavedení disease managementu programů a korektní soutěže mezi pojišťovnami
- Zavedení kombinovaného pojistného, s nominální pojistkou a solidární částí, jež je předmětem přerozdělení dle nizozemského modelu - opět pro zesílení konkurence
- Možnost volby poskytovatele pacientem- v každém případě zachovat možnost volby; čerpání usměrňovat ekonomickými nástroji (gatekeeping, směřování financí za pojištěncem prostřednictvím případových úhrad)

4.17 Restrukturalizace lůžkové péče

Racionalizace a restrukturalizace lůžkové péče směrem ke snížení fixních nákladů současně s vytvořením konceptu dlouhodobé péče ve smyslu zdravotně sociálním včetně finančního zajištění.

- Restrukturalizace nabídky akutní lůžkové péče, kde existuje významný potenciál pro realokaci rozpočtu
- Posílení následné a dlouhodobé péče z úspor vzniklých v akutní péči
- Využití ambulantní sítě pro zvýšení efektivity celého systému (přesun do ambulantní sféry)

4.18 Vazba pacienta ke zdraví

Definování nadstandardu a současná racionalizace systému regulačních poplatků, zajištění motivace ke zdravému životnímu stylu formou zavedení příslušných motivačních prvků a e-health systému pro kontrolu vykázané péče i zpětnou vazbu k vlastnímu životnímu stylu.

- Přesnější definování nároku na péči hrazenou z veřejného zdravotního pojištění včetně rozhraní standard/nadstandard
- Podmínky pro čerpání péče pojištěncem (např. povinnost dodržovat léčebný režim)
- Alokace významnější části zdravotního rozpočtu na preventivní opatření
- Disease management a podpora kontinua péče napříč poskytovateli
- Gatekeeping- je naléhavě potřebné posílit ekonomickými nástroji motivujícími pojištěnce i poskytovatele k podpoře prevence a disease management (typicky zvýšený poplatek za praktickým lékařem nevyžádané vyšetření u ambulantního specialisty)

- Motivace na dodržování prevence (bezplatná preventivní vyšetření a nabírání hodnot klíčových zdravotních markerů jako předpoklad bonifikace zdravotními pojišťovny)
- Motivace na zdravém životním stylu prostřednictvím fiskálních opatření („zdanění hříchu“ formou spotřebních daní)
- Bonifikace za dodržování léčebného režimu formou osvobození od regulačních poplatků pro osoby participující v certifikovaném léčebném plánu
- Elektronicky dostupné přehledy péče pro pojištěnce
- Signování poskytnuté péče pojištěncem jako kontrolní nástroj

4.19 Vzdělávání a odměňování

Stabilizace pracovního trhu s úpravou přístupu k postgraduálnímu vzdělávání směrem ke zvyšování efektivity práce.

- Nastavení platových podmínek k zaručení retence pracovní síly
- Optimalizace systému vzdělávání prostřednictvím změny v systému financování specializačního vzdělávání a změn v rozsahu činnosti akreditační komise
- Zvýšení efektivity práce realokací vybraných pravomocí nelékařským profesím

5 Vzdelanost

Vize: Vzdelanost jako motor budoucího ekonomického a společenského rozvoje.

Význam vzdělání jako faktoru ekonomického a společenského úspěchu jednotlivce i kvality života celé společnosti celosvětově dlouhodobě roste. Kvalitní vzdělání bude jedním z rozhodujících faktorů zvyšování životní úrovně společnosti v 21. století a bude to platit i pro společnost českou. Proto jsou opatření v oblasti vzdělávání nedílnou součástí strategie konkurenceschopnosti.

Opatření navrhovaná v oblasti vzdelanosti odráží fakt, že ČR je malá otevřená ekonomika s vlastní měnou bez významnějších zásob nerostných surovin. Vzdělávací systém proto musí počítat s permanentními změnami komparativních ekonomických výhod odvětví a profesí a s opakovanými dopady ekonomických fluktuací a šoků ze zahraničí a poskytovat flexibilní a široce použitelné kompetence pracovní síly doplněné o schopnosti a vůli k celoživotnímu učení.

Je třeba zvrátit negativní trend, kdy gramotnost českých žáků základních škol se posledních téměř deset zhoršuje nejen relativně vůči světu, ale i absolutně. Souhrou strategických opatření je nutné posílit adaptabilitu školství na dynamické společensko-ekonomické změny, aby země nezůstávala pasivně ve vleku globálních změn. Rozvoj vzdelanosti musí předjímat, že produktivní význam kreativního lidského intelektu stále poroste na úkor manuální práce, rutiny a izolovaných znalostí.

Klíčové je zvýšit vůli ke změnám a zájem veřejnosti o vzdělání a vzdělávání, potřebné reformy dobře vysvětlovat a oslabovat odpor zájmových skupin ke změnám. Administrativně-legislativním procesům reforem je třeba věnovat více odborné pozornosti.

5.A Cíle pilíře

- Cílem je lépe připravit mladou generaci pro život a práci ve světě globální konkurence a prostředí dynamických ekonomických a společenských změn. Vzdělávací systém musí připravovat mladé generace na život ve světě budoucím, o kterém dnes víme, že bude v řadě ohledů vypadat jinak než dnes, ale nevíme přesně jak. Přílišné soustředění se výuky na dovednosti s časově omezenou poptávkou vede k ekonomickým a sociálním ztrátám, které ponесou jednotlivci a stát, nikoliv jednotliví zaměstnavatelé. Vzdělání proto musí umožňovat flexibilní přizpůsobování se měnícím se podmínkám dlouhá desetiletí pracovní kariéry a života. Je proto rovněž nutné podporovat účast na učení a vzdělávacích aktivitách také u dospělé populace ČR (o Implementaci a rozvoji systému celoživotního učení (dalšího vzdělávání) pojednává následující kapitola Trh práce). Zaměstnavatelé mají právo od vzdělávacího systému očekávat, že absolventi budou učenliví, ochotní se učit a budou mít dostatek široce použitelných dovedností a kompetencí, aby jejich pracovní zaučení nebylo dlouhé a nákladné a dalo se průběžně měnit a doplňovat tak, jak dochází ke změnám komparativních ekonomických výhod odvětví a profesí.
- Zaměstnavatelé musí nést svůj díl zodpovědnosti za tu část přípravy, která je firemně specifická nebo se váže k časově omezené poptávce po dovednostech v úžeji definovaných profesích.

- V době, kdy mizí staré ekonomické jistoty a stále zřetelněji se projevují problémy s dlouhodobou udržitelností veřejných rozpočtů, by se vzdělanost měla stát prioritou veřejných diskusí a zájmu.
- Cílem je zajistit přístup ke kvalitnímu základnímu vzdělání bez ohledu na místo, sociální zázemí a dispozice a děti se slabými dispozicemi včas identifikovat a nasměrovat k nim vhodnou formu pomoci.

5.B Zahraniční srovnání

- Zahraniční empirické studie dokládají, že kvalita předškolní výchovy a primárního vzdělávání je nejvýznamnějším determinantem vzdělavatelnosti v pozdějším věku a je určující pro sociální integraci jednotlivců. Napomáhá ke snižování sociálních rozdílů a představuje efektivní opatření k výraznému snižování nákladů budoucích sociálních politik. Příklady dobré praxe pro fungování předškolních péče o děti najdeme v sousedním Německu a v Rakousku (vzájemná rodičovská výpomoc – Tagesmuetter nebo Tagesvaeter).
- Skandinávské země (bodující jak v mezinárodních testech gramotnosti, tak v celkové konkurenceschopnosti) kladou mimořádný důraz na předškolní výchovu, monitoring, diagnostiku a kvalitu učitelů.
- Rakousko a Německo po dohodě se zaměstnavateli a regiony usměrňuje vzdělávací činnost škol ve vazbě na očekávané potřeby trhu práce. Ve většině zemí EU (zvláště EU15) fungují systémy efektivního zapojení zaměstnavatelů do odborného vzdělávání (finance, praxe).
- Příklady řady zemí dokladují, že reformy školství mohou přinést podstatné zlepšení výsledků žáků i v poměrně krátkém horizontu několika let. Jde o skandinávské země (především Finsko – světová špička v transferech znalostí), dále pak Hong-Kong, Singapur, americký Boston, Anglii, Sasko, Lichtenštejnsko, Belgie a Polsko.
- Dánsko výrazně investuje do dalšího vzdělávání učitelů a jejich rekvalifikací skrze tzv. globalizační fond.
- Skandinávské země (především Finsko), Velká Británie a země Beneluxu mohou být vzorem pro vysoké školství, po stránce jeho diverzifikace, regulace (akreditaci), financování a finanční pomoci studentům.

5.C Klíčové iniciativy

5.20 Zvýšení kvality a dostupnosti předškolní výchovy

Zvýšení dostupnosti a kvality předškolního vzdělávání. Ze strany státu, v politice daňové a zaměstnanosti je třeba podporovat možnosti skloubení aktivního a kvalitního rodičovství s pracovní kariérou a dětem poskytnou kvalitní výchovu a péči v podnětném sociálním prostředí. Opatření musí zajistit kvalitní a všeobecnou dostupnost předškolní výchovy pro děti rodin všech

sociálních skupin a všech lokalit. Zde se jedná o opatření pro fungování sítě široce dostupných mateřských škol, které bude doplňovat systém alternativních forem garantovaný rezortem MPSV.

5.21 Změny v základním a středním školství

V regionálním školství je třeba uskutečnit dlouhou sérii dílčích opatření, z nichž řada je poměrně složitá, buď technicky, politicky nebo odborně a jejich implementace musí proto probíhat v úzké součinnosti s odbornou veřejností. Mezi klíčová opatření patří zavedení standardů výsledků a monitoringu jejich dosahování, opatření vedoucí ke zvyšování kvality učitelů, opatření ke zkvalitnění práce managementu škol, zkvalitnění kariéřního poradenství ve školách. V oblasti odborného vzdělávání, kde lze předpokládat vazby na konkrétní segmenty místních trhů práce, zavést opatření podporující zapojení zaměstnavatelů do odborné přípravy.

5.22 Reforma vysokého školství

I ve vysokém školství je třeba uskutečnit řadu změn. Mají se soustředit především na dosažení diverzifikace a zvyšování kvality a excelence. Toho je třeba ze strany státu dosáhnout nástroji financování a usměrňování a změnami vnitřního a vnějšího systému řízení. To se ovšem neobejde bez zásadního zkvalitnění informací o kvalitě vzdělávací a výzkumné činnosti vysokých škol. To bude vyžadovat změny systému akreditací a zavedení systému hodnocení výsledků výzkumu a vývoje na VŠ. Stát by měl usměrňovat zvýšení poměru studentů BC programů vůči studentům MA programů a podpořit podíl studentů profesně orientovaných BC programů. Je třeba zavést školného doprovázené systémem univerzálních studentských půjček s kontingenční formou splácení. Konkurenci a racionální rozhodování aktérů je třeba podpořit založením veřejného informačního systému o vysokých školách.

5.23 Změny obsahu vzdělávání

Řadou přímých a nepřímých opatření je třeba zvyšovat důraz výuky na všeobecně použitelné a přenositelné kompetence, především kompetence k dalšímu vzdělávání. Učňovské vzdělávání a profesní bakalářské vzdělávání je žádoucí více sladit s očekáváním a potřebami konkrétních zaměstnavatelů - s reálnou poptávkou. Je třeba upravit obsah i formy vzdělávání směrem ke kreativnímu samostatnému myšlení, schopnostem dalšího učení a schopnostem spolupracovat. Je třeba posílit čtenářskou, matematickou, ICT, finanční a přírodovědnou gramotnost a kvalitu praktického ovládání cizích jazyků a soft-skills. Zkvalitnění přípravy učitelů vyžaduje řadu dílčích, ale nesnadno prosaditelných opatření.

6 Trh práce

Vize: Flexibilní trh práce umožňující efektivní využívání zdrojů ekonomického a společenského rozvoje

Český trh práce je již standardním evropským trhem s většinou jeho silných a slabých stránek. Na cestě k vyšší konkurenceschopnosti bude třeba odstranit řadu překážek, přestože v řadě ukazatelů dnes dosahujeme celkem uspokojivých výsledků.

Ukazatele celkové míry zaměstnanosti (na poměry EU středně vysoká), míru nezaměstnanosti (poměrně nízká) a participace na trhu práce (středně vysoká) lze určitě výrazně zlepšovat. Je třeba zlepšit uplatnění lidských zdrojů: docílit výrazného zvýšení míry zaměstnanosti a participace starší populace (nad 55 let), zastavit růst průměrného věku, kdy lidé opouští školu a vstupují na trh práce, zvýšit nízkou míru zaměstnanosti žen s menšími dětmi, usnadnit zaměstnatelnost zdravotně a jinak znevýhodněných osob, zatraktivnit dnes komplikovaný přístup vysoce vzdělané zahraniční pracovní síly na český trh práce.

Globalizace a vlastní měna v malé otevřené ekonomice přinášejí permanentní, rychlé a obtížně předvídatelné změny komparativních ekonomických výhod celých odvětví, firem a profesí. Přizpůsobivost měnícím se podmínkám na straně zaměstnavatelů i zaměstnanců je pro zvyšování konkurenceschopnosti nutností a proto:

- je třeba dosáhnout vyšší nabídky částečných a jinak flexibilních úvazků;
- je potřeba zvýšit rezidenční mobilitu, a tedy flexibilitu nabídky pracovní síly. To umožní snížit vysoké regionální rozdíly i relativně blízkých oblastí;
- je třeba revidovat regulační rámec fungování trhu práce (zákoník práce), zejména pokud jde o vyšší flexibilitu zaměstnavatelů při propouštění, kde je současná legislativa v mezinárodním srovnání omezující.

Konkurenceschopnost vyžaduje schopnost a ochotu zaměstnanců se v průběhu kariéry dále vzdělávat. Bude proto třeba podporovat přirozenou a dobrovolnou účast pracovní síly na efektivním a smysluplném celoživotním učení.

Ve strategických rozhodnutích je třeba reflektovat, že ČR má v rámci EU, díky dávným i nedávným historickým okolnostem, jeden z nejvyšších podílů zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu, velice koncentrované v segmentu automobilovém, související a obdobné výroby a naopak nízký podíl zaměstnanosti ve službách a těch sofistikovaných s vysokou přidanou hodnotou především.

Aktivní politika zaměstnanosti se musí stát důležitější součástí politiky flexicurity, kombinující vhodně flexibilitu pracovního trhu s přiměřenou ochranou zaměstnanců

6.A Cíle pilíře

- Dlouhodobě udržitelná konkurenceschopnost se nerodí z ochrany zaměstnání, ale z politiky podporující zaměstnanost. Konkurenceschopnost ekonomiky se skládá z konkurenceschopnosti jednotlivých zaměstnavatelů. Podpora zaměstnanosti proto nesmí

sklouzávat k umělému udržování nekonkurenceschopných odvětví, profesí či podniků. Cílem politiky zaměstnanosti musí být dlouhodobě udržitelná zaměstnanost a nikoliv udržitelnost jednotlivých zaměstnání nebo podpora přežívání nekonkurenceschopných zaměstnavatelů.

- Daně a dávky musí být nastaveny tak, aby byla zajištěna motivace k práci jak po stránce intenzivní (odpracovaná pracovní doba) tak extenzivní (zvýšení míry zaměstnanosti).
- Opatření na trhu práce mohou být prospěšná, stejně jako mohou mít vedlejší nezamýšlené negativní účinky. Kde to jde, je proto třeba účinnost a fungování zamýšlených opatření podrobovat pilotnímu ověřování a hodnocení jejich dopadů.
- Stát musí utvářet institucionální prostředí posilující flexibilitu zaměstnavatelů i zaměstnanců, která usnadňuje hladkou a svižnou restrukturalizaci a přitom lidem zajistit přiměřenou míru ochrany před negativními sociálními dopady.

6.B Zahraniční srovnání

Velká Británie využívá pro služby zaměstnanosti služby komerčních subjektů poskytujících nezaměstnaným komplexní poradenství a vedení při hledání zaměstnání. Tyto služby fungují na konkurenčním základě a dlouhodobě úspěšnější agentury dostávají větší prostor.

- Po Dánsku a skandinávských zemích, další a další země EU posiluje prvky politiky flexicity.
- Hospodářská politika založená na evidenci je ve světě stále rostoucí měrou neoddelitelnou součástí i politiky zaměstnanosti. Veškeré návrhy změn daní a dávek doprovází detailní rozbor dopadů na pracovní motivace, nástroje aktivní politiky zaměstnanosti jsou podrobovány hodnocení jejich dopadů.
- Švédsko, Finsko ale i další země EU mají propracované nástroje začleňování znevýhodněné skupiny na trhu práce.
- Skandinávské země, Francie a Holandsko dlouhodobě a Německo v poslední dekádě věnují velkou pozornost zajištění dostupných a kvalitních služeb předškolní výchovy pro děti.
- Velká Británie vážně uvažuje o centralizaci výplaty dávek ve formě tzv. joined-up government.
- Nabídku nájemního bydlení podporuje v nejrůznějších formách řada vyspělých států: Francie (systém HLM), V. Británie, Rakousko.

6.C Klíčové iniciativy

6.24 Sladění rodinného života a pracovní kariéry

ČR vykazuje v EU nejvyšší pokles zaměstnanosti žen v případě, že mají malé děti. Příčinou je nevhodně nastavená prorodinná politika a nedostatek dostupných a kvalitních služeb předškolní

výchovy. Důsledkem je nevyužití lidského kapitálu žen, vysoká mzdová mezera mezi muži a ženami, snížený zájem o rodičovství obecně, což má jako celek i negativní dopady na fiskální rovnováhu. Cílem tohoto projektu je zvýšit nabídku alternativních forem předškolní výchovy a tím podpořit sladění pracovního a rodinného života rodičů, udržení kontaktu s profesí v době péče o dítě a hladký návrat na trh práce podle osobních preferencí.

6.25 Rozvoj trhu práce

Český trh práce ve svém celku prokazuje na evropské poměry solidní míru flexibility. Přesto existují oblasti, kterým je třeba věnovat zvýšenou pozornost a kde bez adekvátních opatření bude neuspokojivá situace přetrvávat. Je proto třeba upravit stávající nebo přijmout nová opatření podporující inkluzi specifických skupin z trhu práce, v některých dimenzích je třeba zvýšit flexibilitu vnitřní (v rámci zaměstnání) a vnější (najímání a propouštění), je třeba zefektivnit (zacílení a dopad) realizaci politiky zaměstnanosti, především politiky aktivní a spolu s tím rozvíjet využívání pravidel a postupů politiky založené na evidenci (angl. evidence based policies). Svým dílem mohou pomoci opatření státu, ale své musí sehrát i posílená konkurence, která si zavádění flexibilních úvazků na straně zaměstnavatelů vynutí.

6.26 Zvýšení dostupnosti nájemního bydlení

Trh práce ČR vykazuje velké regionální rozdíly. Regionální mobilita pracovní síly zůstává poměrně nízká a to jak v důsledku nedostatečně rozvinuté dopravní infrastruktury (dojíždka do práce) tak v důsledku nedostatečné nabídky nájemního bydlení (rezidenční mobilita). Je to zřejmě kombinace tržních selhání a nedokonalého právního rámce, které způsobují omezenost nabídky nájemního bydlení, která flexibilitu pracovní síly oslabuje. Nedostatek sociálního bydlení má navíc negativní sociální dopady. V rámci tohoto opatření budou identifikovány příčiny tržních selhání a institucionální nedokonalosti, budou navržena a implementována opatření s cílem výrazně zlepšit situaci nájemního bydlení.

6.27 Zavedení jednotného výplatního místa

ČR má rozvinutou a funkční síť kontaktních pracovišť Úřadu práce a dalších úřadů zajišťujících sociální podporu a pomoc. Ke zvýšení jejich efektivnosti je třeba realizovat sjednocení činností a zjednodušení administrativních agend. Spojením několika souvisejících agend se sníží celková nákladnost systému, zvýší se koordinovanost a zacílení sociálních a dalších dávek, zvýší se kvalita informací získávaných z terénu, které jsou potřeba pro kvalitní monitoring a vyhodnocování, sníží se prostor pro zneužívání systému. To vytvoří zázemí pro zavádění postupů hospodářské politiky založené na evidenci.

6.28 Politika migrace kvalifikovaných pracovníků

Vzdělaná zahraniční pracovní síla představuje potenciálně nevyčerpatelný doplněk omezené zásoby domácí pracovní síly. Vhodně usměrňovaná imigrace kvalifikované pracovní síly nejenže neomezí pracovní příležitosti domácí pracovní síly, ale dokonce může její růst podporovat. Flexibilní a předvídatelná migrační politika je pro zahraniční investory jedním z klíčových faktorů při rozhodování o umístění investice. Stávající systém cizinecké agendy však dnes představuje velkou překážku, kterou je třeba zásadně upravit.

6.29 Implementace a rozvoj systému celoživotního učení (dalšího vzdělávání)

Intelektuální lidský kapitál je stále významnějším zdrojem produktivity, než je prostá pracovní síla. Produktivní schopnosti lidského kapitálu však musí držet krok jednak s technologickými změnami v rámci profesí a dále se změnami vynucenými změnou komparativních ekonomických výhod firem i celých odvětví. Protože tyto změny nelze dostatečně dobře předvídat, není efektivní a ve své podstatě ani možné realizovat veškeré vzdělání před začátkem pracovní kariéry. Je proto třeba implementovat řadu opatření nastavující vhodné institucionální podmínky a vhodně cílenou finanční podporu umožňující realizaci celoživotního učení podle měnících potřeb trhu práce, zaměstnavatelů a pracovní síly.

7 Finanční trhy

Vize: Finanční sektor může podstatněji podporovat konkurenční schopnost české ekonomiky

Vyšší využití nástrojů finančního inženýrství z národních či evropských zdrojů k realizaci státních politik skýtá nejvíce příležitosti ke zlepšení dostupnosti finančních prostředků pro podnikatele v české ekonomice. Tyto podpůrné politiky státu je přitom možné realizovat v podobě opatření v oblasti finančních trhů s přiměřenými náklady, transparentně a s minimalizací negativních dopadů na tržní prostředí.

Průběh finanční a ekonomické krize potvrdil, že finanční sektor v ČR je stabilní. Jeho služby jsou díky řadě institucí a prodejních kanálů dostupné, ale dle některých porovnání jsou ceny za tyto služby vysoké. Finanční sektor dominovaný bankami, z toho v drtivé většině zahraničně vlastněnými, ale zaměřenými na domácí trh a klienty. Je žádoucí hledat cesty k podpoře rozvoje kapitálového trhu a dalších segmentů finančního sektoru, které by sloužily jako alternativní zdroje financování pro podnikatelské záměry.

Zejména nebankovní část finančního sektoru někdy závisí i na vládní politice podpory některých nástrojů (např. penzijní a některé pojišťovací produkty). Mnoho instrumentů je ovlivněno jejich dominantním prodejem pomocí nezávislých distribučních kanálů a náklady na tuto distribuci. Také na dominantním finančním trhu – trhu bankovním – lze hledat opatření ke zlepšení dostupnosti / ceny finančních služeb.

Z hlediska potřeb finančního sektoru je nutné vzít v potaz zejména zásadní význam předvídatelnosti vládní politiky a také oblast finančního vzdělávání. Přínosem pro finanční trhy je přitom prakticky každé opatření zlepšující výhled vývoje ekonomiky a zakládají její stabilitu do budoucna. Reakce finančního trhu na ně, v podobě lepší nabídky služeb či stabilnějších finančních institucí, se promítají zpět příznivě do ekonomiky.

Míra nejistoty ohledně ekonomického vývoje, systému daní či stability práva přijatelná pro podniky – například žadatele o úvěr – nemusí být zdaleka přijatelná pro poskytovatele této služby. Například nízká předvídatelnost daňové politiky tedy představuje pro finanční sektor zásadní riziko, a to díky asymetrickému dopadu těchto nejistot do hospodaření zejména úvěrových institucí.

Finanční vzdělávání a gramotnost představují mimo jiné nástroj pro udržení kupní síly klientů v ekonomice a tím přispění k rovnoměrnému vývoji ekonomiky. Špatná volba finančních nástrojů vede buďto k celkové ztrátě prospěchu pro ekonomiku, nebo přesunu bohatství od klientů (osob, podniků) do finančního průmyslu, který nemusí být ze společenského pohledu efektivní.

7.A Zahraniční srovnání

U nástrojů finančního inženýrství existuje široké spektrum mezinárodních zkušeností s jejich využitím i nastavením institucí. V případě „státní agentury“, která vykonává dané činnosti, lze využít příklady okolních zemí, u nástrojů typu Seed fond lze vyjít z příkladů rozvinutých zemí (například Irsko – kde lze sledovat díky dlouhodobému fungování i výsledky) a sledovat nyní

probíhající projekty typu Jeremie (podstatné z hlediska nastavení, méně z pohledu na výsledky, neboť projekty jsou v počáteční fázi).

Obtížně se odhadují přesné ekonomické důsledky rozvinutí některých dosud chybějících alternativních zdrojů financování či důsledky například nižšího užívání těchto nástrojů na úkor dotací při užití EU fondů na ekonomiku. Změna v těchto oblastech by však působila na ekonomiku příznivě.

7.B Cíle státní politiky v oblasti finančních trhů

- Dostupnost a cena finančních produktů prostřednictvím posílení konkurence na finančních trzích.
- Využití moderních finančních nástrojů, které budou zároveň tržně konformní, na cílenou podporu oblastí ekonomiky s vysokým potenciálem růstu.

7.C Klíčové iniciativy

7.30 Realizace pilotního Seed fondu

Seed fond je chápán jako nástroj finančního inženýrství, jehož cílem je podpora začínajících inovačních podniků a který využívá návratné finanční produkty, zejména investice do základního kapitálu. Projekt pak představuje provázání více nástrojů. Všechny jeho součásti si zaslouží maximální pozornost a prioritu (fond, finanční nástroje, ostatní podpůrná opatření), neboť úspěch projektu by měl příznivě dopadnout na ekonomiku i „prestíž“ moderních finančních nástrojů v instrumentáriu státu. Úspěch konceptu podpory vzniku nových, progresivních firem má potenciál významně podpořit rozvoj ekonomiku a zlepšit její strukturu.

7.31 Transformace ČMZRB pro využití nástrojů finančního inženýrství

V případě ČR je ČMZRB a.s. z mnoha důvodů optimální institucí pro realizaci programů s využitím inovativních nástrojů finančního inženýrství. Je nezbytné, aby došlo k jasné profilaci instituce tímto směrem, koncentraci finančních nástrojů do ní a jejich širší zakotvení ve státních politikách při dodržení pravidel pro poskytování veřejné podpory. Proto je třeba vytipovat legislativní překážky a neprovázanosti v právním řádu a navrhnout řešení pro vymezení prostoru činnosti specializované finanční instituce.

7.32 Posílení vymahatelnosti práv věřitelů a primárních emisí akcií

Přes vznik nové a poměrně kvalitní legislativy dochází stále k případům, kdy jsou například právními kroky oslabována věřitelská práva (obvykle v rámci insolventního řízení). Nepředvídatelný výkon legislativy a možná zpochybnění práv věřitelů se odrazí ve snížené dostupnosti finančních služeb (úvěrů) a jejich ceně (zohledňující vyšší náklady a rizika ztrát).

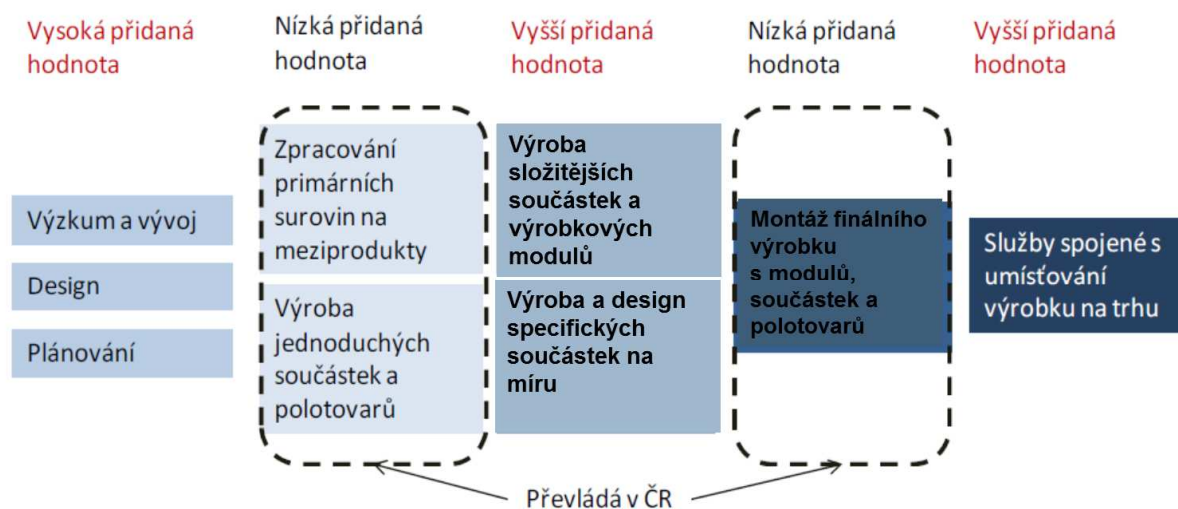
V otázce přístupu ke službám se na základě analýz jeví jako klíčové prověření fungování stávajícího právního/regulatorního prostředí a mimo jiné i to, zda existují bariéry pro vyšší využití primárních emisí akcií za účelem financování podnikání. Ty mohou být v oblasti legislativy nebo v provádění legislativy.

8 Efektivnost trhu zboží a služeb a zkvalitňování charakteristik podnikání

Vize: Příznivé prostředí pro podnikání a obchod

Podnikání v ČR charakterizuje nejen vyspělá technická kompetence, ale i fakt, že se opírá o „štíhlé procesy“ bez zbytečných zásob, o rozvinutou logistiku a orientuje se na sousední země, kam míří výjimečně vysokých 84% našeho exportu. Mezinárodní srovnání ukazují, že naše firmy jsou úspěšné jako subdodavatelé, nicméně jejich velkou slabostí je neznalost zahraničních trhů. Územní omezení aktivního salda obchodní bilance téměř výhradně na sousední země ukazuje, že funkční specializace ČR v rámci světového obchodu může být charakterizována jako výrobní základna pro trhy v Evropě a blízkém okolí, přičemž rozsah a charakter využití této základny je převážně řízen ze zahraničí.

Domácí podnikatelský sektor je dosud slabý, málo založený na inovacích a přímých vztazích s koncovými zákazníky a jeho rozvoj je silně závislý na poptávce ze strany nadnárodních korporací lokalizovaných mimo ČR (zde mají pouze pobočky). Názorně tuto specializaci charakteristickou i pro několik dalších členských zemí EU dokládá obrázek odrážející postupně modifikovaný tvar hodnotového řetězce:

Zdroj: EEIP, 2009

Pozornější pohled na analýzu kumulativních komparativních výhod exportu potvrzuje, že míra specializace exportu i importu je vysoká. Prvních 50 zbožových skupin (z celkem sedmi tisíc možných) vyčerpává přes polovinu komparativních výhod. Většina z nich je však vázána na dovoz dílů a komponent, což dokládá dominující úlohu výrobně-montážních firem v ČR.

8.A Cíle pilíře

- Zvýšit schopnost producentů identifikovat koncové trhy, reagovat na ně a distribuovat přímo své produkty a služby, aby se velká část přidané hodnoty nerozplývala v ruce jiných článků hodnotového řetězce, aby mohli s předstihem s dobrou pravděpodobností úspěchu předpovídat a identifikovat současné a budoucí koncové trhy. V roli tohoto

řídícího článku hodnotového řetězce jsou - byť ne vždy - úspěšné nadnárodní společnosti nebo zahraniční distributoři, mnohdy blízcí vznikajícím trhům.¹¹

- Alespoň částečně přeorientovat stávající specializaci českých firem:
 - rozvojem jejich netechnických kompetencí souvisejících se získáváním nových trhů (strategické řízení, marketing, inovační management, právní a ekonomické dovednosti v oblasti obchodu, přímé investice v zahraničí)
 - využitím sdílených služeb business a competitive intelligence v ČR rozvíjených agenturou CzechTrade a dostupnost dalších kvalitních služeb pro inovační podnikání
- Využít skutečnosti, že samotná geografická poloha ČR je při splnění dalších podmínek významným zdrojem mnohdy efektivnějším než daňové úlevy. U těch je navíc důležité přesunout zaměření pobídek na firmy, které budou spoléhat na domácí VaV.
- Využít specifík ČR a vytvořit podnikatelské prostředí, které přispěje k volbě takových inovací, které odpovídají dlouhodobě koupěschopným trhům existujícím či anticipovaným (tzv. *appropriate efficient technology*) a místní regulaci (*not all regulation is global*). Strategie „fast second“ naznačuje schopnost prosadit se i rychlou aplikací „druhé“ nejlepší inovace, pokud je doma nebo ve světě poptávána.
- Zlepšit dostupnost kvalitních informací relevantních pro podnikatelskou veřejnost a zajistit podnikatelům asistenci při jejich působení na vnitřním trhu EU.
- Zlepšit podnikatelské prostředí prostřednictvím snižování administrativní zátěže a poskytnutím větších možností ke správě společnosti.

8.B Zahraniční srovnání

Malý domácí trh je kompenzován vysokou mírou otevřenosti s velice vysokým podílem zahraničního obchodu s EU a tudíž velkou citlivostí na fungování vnitřního trhu a dynamiku jak ekonomiky EU, tak i finálních odběratelů reexportovaného zboží. Podobně jako v řadě evropských zemí bylo největší zlepšení v efektivnosti zaznamenáno u obchodovatelného zboží vystaveného zahraniční konkurenci. Podle orientačních indikátorů GCI subjekty působící v ČR ob stojí co do kvantity a kvality místních dodavatelů a ochoty delegovat autoritu. Slabší je hodnocení podnikání z hlediska vývoje klastrů, zdrojů konkurenční výhody a širě hodnotového řetězce, kde je málo produktů s aplikovanými originálními i transferovanými inovacemi, ale dosud máme jistý náskok před dalšími novými členskými zeměmi EU jako je Slovinsko, Polsko či Slovensko. Nej slabší je kontrola mezinárodních distribučních kanálů, ve které jsou subjekty z ČR a Slovenska hodnoceny na úplném chvostu světového žebříčku trhů (dle GCI 117. místo), což snižuje dosahované marže. V otázkách sofistikovanosti podnikání a rozsahu marketingu, které do

¹¹ Údaj o 32% našeho vývozu do Německa s globálně obchodujícími společnostmi (jen v Číně se odhaduje až deset tisíc registrovaných firem s německou účastí) je výmluvný.

této skupiny taktéž patří, jsou subjekty působící v ČR stále pozadu za evropskou špičkou. Jak ukazuje německý a finský příklad, nápadité produkty nejlépe reagující na existující či vznikající (domácí i mezinárodní) poptávku přinášejí (byť dočasně) vyšší ziskovost a jsou odolnější vůči změnám měnových kursů. Vzhledem k tomu, že prodej standardních „komodit“ je vysoce cenově (a tedy i kurzově) citlivý, hrozí, že (podobně jako v Řecku, Portugalsku či Španělsku) s probíhající konvergencí ČR k ostatním evropským státům může výhoda nižších nákladů práce pominout.

Relativně pomalu se v ČR rozvíjejí služby, přičemž dominují tradiční služby s nižší přidanou hodnotou (služby cestovního ruchu nebo pozemní dopravy) vycházející z atraktivity a strategické polohy ČR. Dovoz dominuje nad vývozem u služeb s vysokou přidanou hodnotou.

8.C Klíčové iniciativy

8.33 Zlepšování podnikatelského prostředí

Přívětivé prostředí pro podnikání a obchod je dlouhodobou prioritou ČR. Detailním přeměřením administrativní zátěže vznikne dobrý základ pro přijetí opatření k jejímu snížení. Ministerstva průmyslu a obchodu a životního prostředí budou dále spolupracovat na ekoauditě, který podnikatelům sníží zátěž plynoucí z environmentální regulace, aniž by byla oslabena ochrana životního prostředí. Rozšířením možností podnikatelů při správě společností budou sníženy požadavky na základní kapitál, zvýšena odpovědnost statutárních orgánů nebo dojde k odklonu od formálního pojetí smluv. Navrhujeme rovněž zavedení jednotných dnů účinnosti u vládních předpisů s dopadem na podnikatele.

8.34 Služby pro rozvoj podnikání

Aby čeští podnikatelé uspěli nejen doma, ale také na zahraničních trzích, je nezbytné usnadnit jim přístup ke kvalitním informacím relevantním pro podnikání a zabezpečit asistenci v případě, že při podnikání narazí na problémy. Z tohoto důvodu je jedním z klíčových opatření rozvoj webového portálu BusinessInfo.cz, který by měl sloužit jako dobrý rádce podnikatele a přispět ke zjednodušení komunikaci s úřady. I v případě, že má podnikatel k dispozici potřebné informace, může při svém působení v EU narazit na překážky. Další opatření se proto zaměřují na rozvoj stávajícího poradenského systému, který v současné době funguje na Ministerstvu průmyslu a obchodu. Poradenský systém by do budoucna měl být schopen pomoci podnikatelům se všemi problémy, se kterými se na vnitřním trhu mohou potencionálně setkat. Posledním klíčovým opatřením je návrh novelizace zákona o investičních pobídkách, který má nastavit konkurenceschopné prostředí podpory investic, a to jak ve zpracovatelském průmyslu, tak v oblasti inovací, vývoje SW a strategických služeb.

8.35 Služby pro inovační podnikání

Zvláštní pozornost si zaslouží služby pro inovační podnikání, které by se v budoucnosti mělo stát základním zdrojem konkurenceschopnosti ČR. Je třeba podpořit rozvoj netechnických kompetencí firem a stanovit podmínky pro podporu modernizace a rozvoje technologického zázemí firem. Cílem navrhovaných opatření je motivovat firmy k posunu v hodnotových řetězcích, ke spolupráci s VaV sektorem, k vyššímu transferu technologií a k prosazování inovačních produktů na zahraničních trzích. Nástrojem se stanou kvalitní služby pro

komercializaci, internacionalizaci, transfer technologií a patentovou ochranu poskytované též státními agenturami ve spolupráci s podpůrnou infrastrukturou.

8.36 Intenzivnější využívání polohové renty

Pro intenzivnější využívání komparativní výhody plynoucí z geografické polohy ČR (polohové renty) je zásadní sladění rozvoje podnikání a rozvoje příslušné infrastruktury – jak fyzické, tak institucionální. Mezi důležité kroky patří optimalizace sítě celnic, zvýšení jejich časové flexibility či mezinárodně centralizované celní řízení, tedy jediné celní řízení při vstupu do EU. Dalšími opatřeními jsou Single Window, umožňující firmě při exportu komunikovat jenom s jedním kontaktním místem, a také větší využívání zjednodušených postupů v celním řízení nebo zvážení zavedení fiskálního zástupce. Jiným důležitým opatřením je prověření toho, zda a jak může být legislativně upravena možnost účetních jednotek pracujících dle IFRS, aby při výpočtu základu daně mohly vycházet z výsledku hospodaření dle IFRS. Tyto kroky by měly vést k zachování nízkopříjmových a středněpříjmových pracovních míst i v delším časovém horizontu.

8.37 Podpora aktivní samoregulace a systém ověřování environmentální výkonnosti výrobků

Navrhujeme zejména u malých a středních podniků posílit propagaci dobrovolných přístupů (včetně samoregulace k udržitelnému rozvoji), které zvyšují hodnotu podniku a zefektivňují strategické řízení firem. Podporujeme rozvoj metody EPC (Energy Performance Contracting), zavádění environmentálních manažerských systémů a dalších dobrovolných přístupů. Potenciál dobrovolných přístupů pro zvyšování konkurenceschopnosti existuje zejména ve spolupráci se zahraničními firmami, které často vyžadují zavedení systému environmentálního managementu (např. ISO 14001) nejen u svých filiálek, ale i u svých dodavatelů. Dále navrhujeme zavedení systému ověřování environmentální výkonnosti inovativních výrobků v ČR. Jedná se o pilotní projekt EU k ověřování výkonnostních parametrů environmentálních technologií (EU ETV system), který má být nápomocen MSP zvýšením důvěryhodnosti jejich eko-inovativních produktů. Ověřené informace o skutečných environmentálních přínosech výrobků jsou rozhodující pro environmentálně podložené rozhodování investorů. Vstup do tohoto programu by měl být výhodný zejména pro výrobce, inovační firmy a dodavatele, kteří tímto způsobem mohou na úrovni evropského a světového trhu upozornit na své výrobky.

9 Inovace¹²

Vize: Inovace - zdroj budoucí prosperity ČR

Dlouhodobý růst a prosperita ČR vyžadují zvyšování významu jiných zdrojů růstu, než bylo dosavadní zvyšování efektivity tažené zejména PZI. Význam zdrojů produktivity založené na růstu efektivity se postupně snižuje, i když PZI budou hrát v ekonomice stále velký význam. **Jedním z nových zdrojů růstu musí být podnikavost, využívající (nejen nové) znalosti k tvorbě inovací.** Přechodu ČR do vývojově vyšší fáze, v níž významným zdrojem konkurenceschopnosti a tím i růstu jsou inovace („innovation-driven“ konkurenceschopnost), však brání několik problémů, na které je třeba se zaměřit.

(i) Je třeba **stimulovat doposud velmi omezenou poptávku po inovacích** v domácím podnikovém (i veřejném) sektoru. Úspěch v podnikání či růst firmy musí být spojován s inovacemi a využíváním znalostí, což povede k rozvoji v současné době nedostatečných netechnických kompetencí firem. Inovační poptávku domácích podniků zvýší i odstranění vnějších bariér, jako např. nedostatek kvalitních služeb pro inovační podnikání, nefunkční podpůrná infrastruktura, nepřipravenost VaV organizací spolupracovat s firmami a další.

(ii) ČR se musí zaměřit na **spolupráci a zejména transfer znalostí mezi podnikovým a VaV sektorem**, která je v současné době na velmi nízké úrovni. Za tímto účelem je třeba změnit charakter inovační poptávky v podnicích, stejně jako „mentální“ prostředí a nízkou připravenost příslušných vnitřních procedur a kapacit většiny VaV institucí na spolupráci s firmami.

(iii) Je třeba **modifikovat stávající systém hodnocení a financování VaV**, včetně dalších podmínek, aby byla přednostně podporována excelence (úsilí o excelenci). Excellence VaV je jedním z významných předpokladů funkčního národního inovačního systému.

(iv) Vzhledem k tomu, že dosavadní pokusy o zefektivnění institucionálního systému podpory inovací a podpory excelentního VaV nevedly k významnému zlepšení, je třeba **vytvořit „silnou centrální autoritu“** připravenou rozhodovat a koordinovat tvorbu politik a realizaci nástrojů zahrnujících celý inovační ekosystém (včetně provázání subsystému VaV se subsystémem inovačního podnikání). Měl by být odstraněn nežádoucí stav, kdy dosavadní Národní inovační politika je jednostranně zaměřená na oblast VaV.

9.A Cíle pilíře

Základním cílem je posílení významu inovací jako zdroje konkurenceschopnosti ČR a jejich přínosů pro dlouhodobý hospodářský růst, pro tvorbu kvalitních pracovních míst a pro rozvoj kvality života v ČR. Proto je třeba:

¹² Pilíř 9 Inovace nepokrývá problematiku inovací v celé její šíři. Opatření, která tvoří další nedílné součásti inovačního ekosystému, jsou zařazena i v ostatních pilířích SMK (zejména Vzdělávání, Efektivita finančních trhů a Efektivnost trhů zboží a služeb a zkvalitňování charakteristik podnikání). Komplexní přehled opatření navrhovaných v oblasti inovací předkládá **Národní inovační strategie ČR**, která je součástí SMK (viz dále).

- **Zvýšit inovační poptávku** prostřednictvím (i) kvalitních služeb, které budou podporovat vlastnicko-manažerské struktury podniků a začínající podnikatele při využívání inovací, usnadní realizaci inovací v podnicích a poskytnou asistenci inovačním firmám s transferem technologií, komercializací a internacionalizací jejich produktů a (ii) zvýšením nabídky výsledků špičkového výzkumu obsahujících komerční potenciál.
- Zvýšit vzájemnou informovanost a motivaci pro **spolupráci mezi podnikovým a VaV sektorem**, která povede k vyššímu využití znalostního potenciálu akademických institucí pro inovace a růst v podnikovém sektoru, a to prostřednictvím rozvoje služeb podpůrné infrastruktury, směřováním VaV institucí k získávání soukromého financování a dalších nástrojů.
- Vytvořit finanční, materiální, personální a další podmínky pro **rozvoj excelentního výzkumu** ve vazbě na současný stav excelence ve výzkumu a také na potřeby a rozvojový potenciál v podnikové sféře.
- Zacílit veřejnou podporu podnikání a výzkumu přednostně na identifikované **klíčové technologické oblasti**, které budou stanoveny na základě (i) analýz předpokládaného vývoje světové poptávky a vznikajících potřeb společnosti (**foresight**), (ii) zaměření VaV excelence a (iii) inovačního potenciálu podnikové sféry v ČR.
- Vytvořit funkční systém pro **efektivní (expertní) řízení a koordinaci rozvojových politik a nástrojů podpory inovačního podnikání a VaV**, který umožní nebo zvýší účinek při dosahování shora uvedených věcných cílů.

9.B Zahraniční srovnání

Rozvoji národního inovačního systému se věnují všechny státy s rozvinutou tržní ekonomikou. V řadě z nich se národní inovační strategie stala synonymem strategie mezinárodní konkurenceschopnosti (např. Finsko, Velká Británie, Dánsko ad.). ČR však touto cestou jít nemůže, neboť má doposud velké problémy v oblasti základních podmínek růstu (např. efektivita veřejné správy, korupce, ad.), a proto musí být inovační strategie pouze jedním z hlavních pilířů komplexní strategie mezinárodní konkurenceschopnosti. Úspěšné inovační politiky přitom musí (i) řešit vlastní specifické problémy, (ii) odrážet neopakovatelné ekonomické, socio-kulturní a institucionální podmínky v dané zemi.

Jedním z příkladů funkční agentury na podporu transferu technologií může být finská agentura pro financování technologií a inovací TEKES. Její aktivity spočívají v aktivním vyhledávání možností propojení výzkumných institucí s firmami. Společně s podnikateli a výzkumníky stanovuje strategicky důležité oblasti výzkumu a vývoje a na základě toho vytváří programy financování pro realizaci projektů. TEKES zároveň monitoruje dopad všech projektů, na kterých se finančně podílí, hodnotí přínosy nejen pro příjemce prostředků, ale také dopad financování na ekonomiku a společnost.

Podobně existují modely samostatné agentury, jejímž úkolem je kromě podpory exportu také sledování globálních trendů a signalizování nově se objevujících sociálních, ekonomických a technologických trendů (např. finské FINPRO). V rámci těchto predikcí se agentura snaží určit

perspektivní obory a technologie, u kterých lze do budoucna očekávat potenciál a které by se tedy měly stát předmětem zájmu domácích inovujících firem.

9.C Klíčové iniciativy

Vzhledem ke komplexní podmíněnosti inovací nepokrývá pilíř 9 Inovace toto téma v celé jeho šíři. Soustředí se zejména na (i) firmy jako místa, kde se znalosti (prostřednictvím inovací) proměňují na peníze, (ii) VaV instituce jako tvůrce a zdroj šíření nových znalostí a (iii) vztahy mezi firmami a VaV institucemi a (iv) efektivní institucionální rámec inovačního ekosystému. Navržená opatření reflektují význam dalších oblastí utvářejících prostředí pro inovace (zejm. podnikání a služby pro inovační podnikání, vzdělávání, finanční trh), které jsou však řešeny samostatně v dalších pilířích SMK.

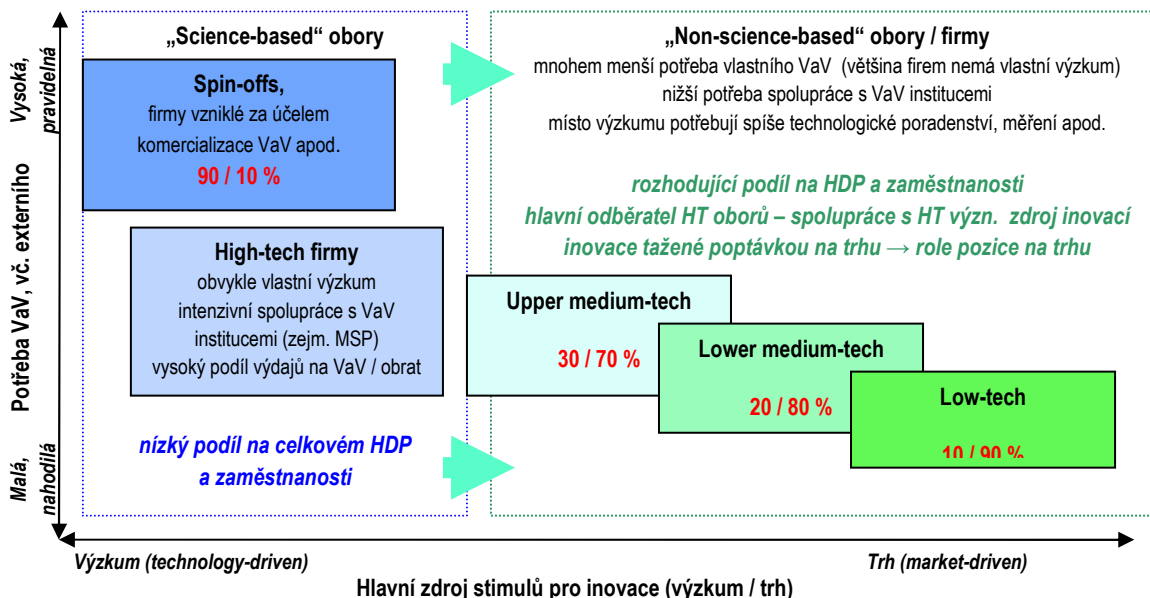
Vzhledem k významu inovací, který je jim pro růst konkurenceschopnosti přikládán jak v ČR, tak v EU, je součástí strategie mezinárodní konkurenceschopnosti ČR samostatný dokument Národní inovační strategie ČR (NIS). NIS podává komplexní přehled pro téma inovací a zastřešuje jednotlivá opatření navrhovaná napříč pilíři SMK v oblasti inovací. NIS je rozdělena do čtyř hlavních částí zabývajících se excelentním výzkumem, spoluprací mezi podnikovým a VaV sektorem při transferu znalostí, podporou inovačního podnikání a lidmi jako nositeli nových nápadů a iniciátory změn. V rámci těchto prioritních os NIS je odkazováno na projektové záměry v jednotlivých pilířích SMK, které NIS detailněji rozpracovávají a které zajišťují provázanost obou dokumentů.

Navržený systém opatření v rámci pilíře Inovace je založen na těchto předpokladech:

- Podstatou úspěšných inovací je propojení technických možností s poptávkou na trhu. Klíčová je v tomto propojení potřeb na trhu a technických možností podnikavost (definovaná jako „síla“, která cíleně kombinuje všechny znalosti a zdroje potřebné k inovaci úspěšné na trhu).
- Význam tržních stimulů a technických možností pro vznik úspěšných inovací se liší případ od případu. Lze rozlišovat „market-driven“ inovace a „technology-driven“ inovace (schéma níže). Není pravdou, že „technology-driven“ inovace mají větší význam pro ekonomický růst než „market-driven“ inovace.
- Kvalitní VaV je významnou složkou pro vznik inovací a v řadě případů nezbytným zdrojem pro inovace. Inovace však vznikají ve firmách, nikoliv na univerzitách a ve výzkumných ústavech. Proto je pro využití výsledků VaV v ekonomice velice důležité propojení excelentního VaV s podnikatelským sektorem.
- Pro efektivní (úspěšné inovace a tím ekonomický růst podporující) transfer technologií mezi VaV a podnikatelským sektorem jsou důležité nejen vazby s high-tech obory. Úspěšné inovace v tzv. medium-tech a low-tech oborech (firmách) jsou vzhledem k jejich podílu na HDP a zaměstnanosti mnohdy důležitější než inovace v segmentu high-tech

oborů (firem)¹³. Pro ČR toto platí speciálně, neboť high-tech obory (firmy) zde jsou nerozvinuté a ty zahraniční mají své klíčové podnikové funkce v zahraničí.

Schéma 1: Význam výzkumu a spolupráce s VaV institucemi pro tvorbu inovací

9.38 Vytvoření funkčního systému pro řízení a koordinaci rozvoje národního inovačního ekosystému.

Opatření směřuje ke zvýšení efektivity politik a nástrojů v oblasti inovačního podnikání a VaV. Skládá se ze čtyř skupin aktivit: (i) vytvoření expertního systému pro hodnocení inovačního potenciálu a jeho bariér, vč. analýzy excelentního VaV, (ii) iniciace a koordinace odborné diskuse o nastavení nových rolí a vztahů institucí národního inovačního ekosystému, (iii) změn kompetenčního zákona a dalších zákonů, (iv) rozhodnutí Vlády ČR o způsobu koordinace nástrojů a politik na inovacích založené konkurenceschopnosti.

9.39 Vytvoření prostředí pro excelentní VaV

Opatření zlepšuje podmínky pro excelentní výzkum, který bude přinášet výsledky generující znalostní a technologický náskok v oblastech, kde má ČR potenciál. Vedle efektivního řízení politiky VaV se jedná o (i) nový systém hodnocení výzkumných organizací postavený na dobré praxi ze zahraničí, s dopady na institucionální financování, (ii) zkvalitnění systému hodnocení projektů a programů veřejné podpory VaV, s důrazem na výsledky, (iii) užší zaměření tematických priorit VaV zohledňující identifikované klíčové technologické oblasti ČR, s důrazem na koncentraci výzkumného úsilí, (iv) zvyšování odborné kvalifikace lidí pro manažerské řízení výzkumných organizací, (v) dlouhodobou podporu špičkových infrastruktur (materiální i personální) směřující k udržení kroku s předními světovými pracovišti a zohledňující schopnost

¹³ Inovační poptávka v medium-tech a low-tech oborech je klíčová. Představuje zdroj stimulů pro inovace v high-tech oborech (firmách) a zvyšuje poptávku podniků, zejména z high-tech oborů, po spolupráci s VaV institucemi.

VaV institucí získat pro své aktivity soukromé zdroje financování, (vi) zefektivnění systému doktorského studia a (vii) vytvoření podmínek pro příchod špičkových zahraničních výzkumníků, včetně reintegrace českých výzkumníků ze zahraničí.

9.40 Rozvoj spolupráce pro transfer znalostí mezi podniky a VaV sektorem

Opatření sestává ze sedmi skupin aktivit, které přispějí ke spolupráci výzkumných institucí s podniky a k rozvoji služeb podporujících komercializaci výsledků VaV. Jejich přínos závisí na opatřeních v oblasti podpory podnikání, zejm. na službách pro inovační podnikání, bez nichž nepřinese požadovaný efekt. Jedná se o tyto nástroje: (i) pre-seed grantové schéma, (ii) program Knowledge transfer partnership, (iii) rozvoj personálních kapacit a služeb CTT, (iv) asistence při změnách interních procesů a předpisů VaV institucí podporujících spolupráci a TT, (v) zakázky výzkumu a vývoje pro potřeby veřejného sektoru – public procurement, (vi) novela zákona o dani z příjmu, (vii) politika a nástroje podpory inovací v regionech.

9.41 Spolupráce mezi podniky

Opatření podporuje spolupráci mezi firmami, která usnadní realizaci jejich inovačních aktivit. Navrhované aktivity budou firmy stimulovat ke spolupráci při tvorbě inovací a také nepřímo podpoří firmy při řízení inovačního procesu. Opatření je zaměřeno na rozvoj a manažerské řízení klastrů a jiných kooperačních uskupení k rozvoji spolupráce podporující inovace. Vzhledem ke struktuře ekonomiky je pro ČR důležitá spolupráce mezi firmami z high-tech oborů na jedné straně a medium-tech a low-tech oborů (dále jen LMT) na straně druhé. Poptávka po inovacích v LMT oborech je klíčová pro přínos inovací k ekonomickému růstu ČR i k rozvoji podnikání v high-tech oborech.

9.42 Foresight a určení technologických oblastí strategického významu pro ekonomický růst ČR

Cílem tohoto opatření je vytvoření systému a rozvoj personálních kapacit pro monitoring (i) světových trhů a (ii) vývoje na poli VaV a technologií umožňující včasnou identifikaci sociálních, ekonomických a technologických trendů. Na základě těchto foresightových aktivit analyzujících vývoj světové poptávky a vznikajících potřeb společnosti dojde k identifikaci klíčových technologických oblastí pro ČR. U těchto oblastí lze do budoucna očekávat vysoký potenciál z hlediska přínosu pro konkurenční výhodu podnikového sektoru na území ČR, a proto do nich bude přednostně zacílena veřejná podpora podnikání a výzkumu.

9.43 Kosmické aktivity českých firem

Opatření je zaměřeno na zvýšení počtu a objemu zakázek českých firem (a výzkumných institucí) v oblasti kosmických aktivit vedoucí ke komerční úspěšnosti produktů českých firem na globálních trzích, s cílem zajistit maximalizaci ekonomického užítku a návratnost investic.

10 Východiska Proexportní strategie

Vize: Rozvoj a diverzifikace exportu jako motoru hospodářského růstu ČR

ČR je malá, otevřená ekonomika, pro niž je export významným zdrojem růstu a rozvoje. V konkurenci okolních zemí, které jsou rovněž výrazně pro-exportně orientovány, musí ČR efektivně uplatňovat proexportní politiku.

Exportní výkonnost a konkurenceschopnost každé země jsou úzce provázány – konkrétně exportní výkonnost země se odvíjí od její konkurenceschopnosti či je dokonce často konkurenceschopnost vnímána přímo jako exportní výkonnost země. V poslední době se často mezi odborníky objevuje názor, že ČR podobně jako většině ostatních vyspělých evropských států (s výjimkou například Německa nebo Finska) hrozí ztráta konkurenceschopnosti z důvodu silného nástupu asijských zemí (především Číny).

Vzhledem k silné vazbě mezi exportem a konkurenceschopností soustředí se projekty v rámci této kapitoly zejména na opatření koordinační – tj. na provázání SMK s Proexportní strategií České republiky na léta 2012 – 2020, která se v současné době připravuje, a s Koncepcí zahraniční politiky ČR. Koordinace je v tomto projektu pojímána velmi široce - ve stylu vyspělých států EU a OECD – jako soubor aktivit zaměřených přímo a především proexportně, ale i činnostmi, které jsou k proexportním aktivitám komplementární, doplňují je a usnadňují a v souhrnu vytváří silnou ekonomickou diplomacii ČR a posilují pozici ČR na mezinárodní úrovni.

10.A Cíle projektu

Proexportní politika

Cílem projektu bude identifikovat klíčová opatření v oblasti proexportní politiky státu, na níž by bylo možné postavit kvalitní a dynamickou exportní strategii ČR na léta 2012 – 2020. Opatření, kterými se tento projekt zabývá, jsou následující:

- Spolupráce mezi MPO a MZV – budování páteřní sítě zahraničních zastoupení a úprava kompetencí v oblasti B2B, B2G a G2G vztahů (SLA)
- Informační a analytické zázemí pro export v ČR a z něj vycházející chytré služby pro exportéry a investory
- Optimalizace systému exportního financování a vztah ČEB, EGAP a komerčních bank a financování proexportních aktivit
- Mechanismy aktualizace nastavení proexportních aktivit a jejich KPI a vzdělávání pro export

Budování pozice ČR na mezinárodní úrovni

Cíle komplementární k činnostem v rámci proexportní politiky, které mají pomáhat budovat dobré jméno a pozici ČR na zahraničních trzích.

- Spravedlivé podmínky mezinárodního obchodu - lobbying za otevření trhu u organizací, smlouvy o volném obchodu, globální rozvoj e-commerce a podmínek k jeho realizaci, boj proti porušování ochrany duševního vlastnictví, rozvoj exportu služeb a licencí, aj.
- Koordinace reprezentace ČR v zahraničí s ohledem na ekonomické zájmy ČR – zejména zabezpečování hlavních proexportních aktivit s činnostmi, které je doplňují, s exportéry v rámci jejich nezávislých platforem, v poskytování rozvojové a humanitární pomoci, vymáhání historického zahraničního dluhu, organizace zahraničních cest oficiálních reprezentantů (PSP ČR, regiony aj.), kulturní, výzkumné a vzdělávací výměny,
- Budování dobrého jména ČR v zahraničí - zvyšování zahraniční informovanosti o reformách), usnadnění získávání víz do ČR za účelem obchodu (Fast track), vybudování sítě českých krajanů, rozvíjení a cílená prezentace těch komparativních výhod ČR, které k nám lákají zahraniční investory a zvyšují prestiž ČR v zahraničí, Zahraniční srovnání

Příkladem států s úspěšnou proexportní politikou jsou například Finsko, Německo, Nizozemí, které velmi efektivně zvládají koordinovat činnost veřejných institucí do podoby velmi progresivní a účinné ekonomické diplomacie.

Koordinace uvnitř státu a silné a jednotné hájení ekonomických zájmů země navenek je model, jehož úspěšnost dokazuje řada zemí, které tímto způsobem postupují (viz např. Jižní Korea a miliardové kontrakty v Číně, Francie a kontrakty v Indii, dlouhodobá efektivní a koordinovaná proexportní politika Skandinávských zemí apod.).

Inspirací v oblasti efektivní koordinace ekonomické diplomacie napříč všemi institucemi a s využitím dalších politik (humanitární, vzdělávací, výzkumná apod.) může být např. Finsko, Francie (a kontrakty v Indii).

Státy jako Velká Británie, Izrael, Polsko aj. mohou být vzorem v efektivním využívání sítě svých občanů a krajanů v zahraničí k posilování své značky, ale i v budování sítí zahraničních expertů k získávání investic a propagaci svých zemí.

Z hlediska spolupráce na společném budování pozice na zahraničních trzích a sdílení nákladů může být vzorem dlouhodobá efektivní koordinovaná proexportní politika Skandinávských zemí.

Exportní strategie Spojených států amerických je příkladem komplexního přístupu k rozvoji proexportních aktivit s ohledem na nové trendy (např. rozvoj licencování, e-commerce, frančízinku, apod.).

10.B Základní východiska

V ČR se na proexportních aktivitách podílí celá řada veřejných institucí i soukromých subjektů, koordinace jejich činností však není zdaleka nastavena optimálně, což vede k neefektivnímu vynakládání prostředků i využívání informací o zahraničních trzích.

Páteřní síť českého zahraničního zastoupení

Z výše uvedených důvodů je několik opatření v rámci tohoto pilíře zaměřeno na zlepšení koordinace a posílení sdílení informací mezi subjekty činnými v exportu tak, aby byly

maximalizovány pozitivní dopady na export a jeho rozvoj. Mezi konkrétními opatřeními jsou zejména pokrytí prioritních zemí sítí zahraničních zastoupení CzechTrade (B2B) a spolupráce mezi CzechTrade a zahraničními zastoupeními MZV (B2G a G2G).

Vyjasnění kompetencí a optimalizace regionálního zastoupení CzechTrade by měla přispět především k rozšíření možností poskytování chytrých služeb pro exportéry a koncepční přístup k jejich poskytování. V rámci tohoto souboru opatření se proto navrhuje modernizace nabídky těchto služeb se zaměřením na poskytování strukturovaných informací (business a market intelligence), analýz výhledů a trendů cíleně zaměřených na identifikaci nových globálních trendů a jejich využití ve prospěch českého exportu. Důležité jsou i služby spojené s internacionalizací a obecně identifikací příležitostí na zahraničních trzích (průzkumy trhu, networking, aj.).

Exportní financování a jeho koordinace

Z hlediska výměny informací jsou zároveň banky (a do určité míry i pojišťovny) hlavními partnery státem vlastněných institucí EGAP a ČEB a exportní financování a pojištění je obecně důležitým aspektem proexportních aktivit. V této oblasti je potřeba překonat malou „sladěnost“ ČEB, EGAP při posuzování projektů pro exportní financování, optimalizovat činnost ČEB a její nastavení ve vztahu k možnostem klubového financování exportních úvěrů a vyřešit praktickou aplikaci zapojení komerčních bank do systému dorovnávání úrokových rozdílů (tzv. IMU systém). Zároveň je vhodné koordinovat předávání informací o zahraničních trzích s ČEB a EGAP.

Komplementární proexportní opatření

Klíčovou charakteristikou tohoto projektu je, že se soustředí na koordinaci mezi různými institucemi uvnitř ČR, která má napomoci jednotné a cílené prezentaci ČR navenek. Projekt se také v maximální míře soustředí na to, aby k prezentaci ČR v zahraničí byly maximálně využívány komparativní výhody ČR.

Opatření v rámci tohoto projektu se zahrnují zaprvé aktivní podporu spravedlivých podmínek mezinárodního obchodu a dalších projektů, které prospívají mezinárodnímu obchodu (např. globální rozvoj e-commerce, boj proti pirátství a jinému porušování ochrany duševního vlastnictví aj.). Za druhé se opatření týkají koordinace reprezentace ČR v zahraničí s ohledem na ekonomické zájmy ČR a budování dobrého jména ČR v zahraničí (napříč veřejnými institucemi a ve spolupráci s exportéry či zahraničními spolupracovníky). Za třetí se jedná o opatření související s budováním pověsti ČR jako důvěryhodného obchodního partnera a maximální využívání všech politik a komparativních výhod ČR k podpoře tohoto exportu (projekty typu FastTrack pro obchodní cesty, vybudování sítě českých krajanů v gesci MZV apod.).

11 Kohezní politika

Vize: Strategie konkurenceschopnosti a strategie koheze vedou stejným směrem.

ČR získala na období 2007-13 v přepočtu na obyvatele jedno z nejvyšších množství prostředků kohezní politiky mezi státy EU-27. Je pravděpodobné, že i po r. 2013 bude kohezní politika představovat jeden z nejvýznamnějších nástrojů pro realizaci rozvojových intervencí a tedy i mnoha opatření SMK. A to přesto, že záběr SMK je širší a mnohá opatření s intervencemi kohezní politiky nesouvisí, nebo souvisí jen nepřímo.

Vzhledem k současnému stavu jednání o budoucnosti kohezní politiky a přípravných prací s nimi svázaných nelze v době zpracování SMK určit, které její intervence budou či nebudou způsobilé pro financování z budoucí kohezní politiky EU. Některé skutečnosti jsou však jasné již nyní. Především kohezní politika nabízí účelově definované finanční prostředky a nástroje, jejichž společným cílem je hospodářský růst, a také územní soudržnost nově definovanou ve Smlouvě. Stranou však nezůstává ani tradiční pojetí sociální soudržnosti, u níž je v současnosti obvykle akcentována souvislost s přeměnou společnosti a trhu práce, na něž nestačí sociální struktury včas a odpovídajícím způsobem reagovat. Z uvedeného je zřejmé, že smyslem intervencí kohezní politiky je růst konkurenceschopnosti, který je předpokladem hospodářského růstu a ten je dále nutnou podmínkou zmírňování regionálních rozdílů. Cíle SMK a cíle kohezní politiky jsou proto v souladu a jsou si velmi blízké.

Pro nastavení kohezní politiky v ČR je důležité, aby její cíle byly v souladu s cíli akcelerace ekonomického rozvoje na základě významně koncentrovaných podporovaných aktivit. V některých členských státech a mezi mnoha aktéry v ČR je kohezní politika stále chápána jako přerozdělovací mechanismus pro dotování investic bez toho, že by tyto investice měly vytvářet podmínky pro hospodářský růst. Tento přístup ohrožuje využití intervencí kohezní politiky v ČR pro úspěšnou a efektivní realizaci (některých) cílů SMK. Investiční dotace zacílené na zejména veřejné investice v hospodářsky slabých regionech budou samozřejmě hrát stále rozhodující roli v kohezní politice. Konkurenceschopnost a její využití pro hospodářské sblížení regionů Evropy jsou dominantním cílem intervencí kohezní politiky. SMK proto musí reflektovat požadavky dokumentů jako je např. Strategie Evropa 2020 apod. Reflektovat však neznamená podřídit se, nýbrž využít příležitosti, které se v těchto dokumentech otevírají.

V první řadě tak kohezní politika bude představovat intenzivní zdroj podpory v oblastech (i) podnikatelského prostředí a jeho kvality, (ii) rozvoje inovací a technologického rozvoje a (iii) vybraných aspektů podpory trhu práce a vzdělávacího systému. ČR, jako většina nových členských zemí EU, má navíc stále nedostatky v oblasti základní infrastruktury a její dostavba je proto nutnou podmínkou sblížení ČR a EU a podmínkou (rovnoměrnějšího) hospodářského růstu. Význam má zejména dopravní infrastruktura, jejíž podpora však musí být důsledně zdůvodněna potřebou posilování konkurenceschopnosti a hospodářského rozvoje.

Jednání o nové podobě kohezní politiky také přináší podmínky, na které bude využití prostředků EU vázáno. I v tomto případě existuje silný vztah mezi SMK a požadavky kohezní politiky. Např. makroekonomická stabilita a výkonnost představují významnou potenciální

kondicionalitu pro kohezní politiku (v současné době je tato kondicionalita aplikována pouze pro Fond soudržnosti). Pozitivní makroekonomický výkon také znamená důležitou podmínku pro dostupnost potřebných finančních prostředků pro spolufinancování z národních zdrojů, jehož míra by měla doznat zvýšení. Je důležité zdůraznit doplňkovost a synergické vazby Společné zemědělské politiky (SZP) vůči Kohezní politice a příspěvku SZP ke konkurenceschopnosti ČR v oblasti zemědělství, potravinářského průmyslu a využití obnovitelných zdrojů energie.

V současném programovém období došlo ke zpoždění v zahájení realizace operačních programů. Reálná implementace je ovlivněna složitě nastaveným systémem a bariérami na národní úrovni, vyplývajícími např. z legislativní úpravy. Na tyto a další nedostatky opakovaně poukázaly evaluační studie. Pro příští programové období bude podstatné jednodušší a funkčnější nastavení implementačních struktur a procesů.

11.A Zaměření kohezní politiky v ČR

Pro nastavení programů a pravidel kohezní politiky v ČR z výše uvedeného popisu vyplývá, že by měly vyhovovat věcnému zaměření SMK a přispívat k naplnění jejích cílů. Kohezní politika v období 2014+ v ČR by měla:

- Koncentrovat intervence na hospodářský růst, s cílem výrazného přiblížení se národní hodnoty ukazatele HDP na obyvatele k průměru EU a podstatného zvýšení HDP/obyv. na úrovni regionální; nedílnou součástí by měly být intervence zlepšující sociální podmínky v souvislosti s růstem konkurenceschopnosti;
- Podpořit intervence na vytváření a přeměnu institucionálních podmínek pro vyšší hospodářský růst a pro růst konkurenceschopnosti.
- Oproti současnému stavu připravit selektivní intervence a jejich tematické zúžení, avšak při zachování flexibility, která bude odrážet rozvojové potřeby ČR.
- Zjednodušit řízení intervencí a zavést nové nástroje: (i) snížit množství operačních programů a zjednodušit jejich vnitřní strukturu, (ii) zvýšit význam nedotačních nástrojů podpory, více využívat finančních nástrojů a požadovat návratnost prostředků všude, kde je to možné, (iii) zvýšit míru spoluúčasti u některých typů podpory, (iv) zvýšit důraz na dosažení výsledků a sladění podpory s cíli konkurenceschopnosti, (v) posílit synergii intervencí, zejména v územním pohledu. (vi) posílit roli centrální koordinace s důrazem na zajištění jednotných pravidel a postupů a maximální elektronizaci administrativního procesu. ČR souhlasí se zvýšením důrazu na nedotační nástroje z důvodu vyšší efektivity, vyšší odpovědnosti příjemce a dlouhodobého revolvingového využívání veřejných zdrojů.

Při vyjednávání by se ČR měla zasadit o zachování vysoké celkové národní alokace (intenzity podpory), o zachování sedmiletého programovacího období a o nezměněnou metodu výpočtu alokace prostředků kohezní politiky pro jednotlivé státy. Při čerpání strukturálních fondů by se měl důsledně aplikovat princip udržitelnosti. Současně by nemělo docházet k vyčleňování jednotlivých finančních nástrojů nebo oblastí z kohezní politiky, neboť ta poskytuje integrovaný přístup k řešení problémů v daném území.

11.B Zahraniční srovnání

V současné době je výše alokace ČR v přepočtu na obyvatele jedna z nejvyšších v EU. Větší a chudší Rumunsko má alokaci o více než čtvrtinu nižší než ČR (hlavně kvůli tzv. cappingu); srovnatelně velké, ale chudší, Maďarsko má rovněž nižší alokaci. V nynějším programovacím období je většinová část (přes 51% objemu alokace kohezní politiky) umístěna ve 12 nových členských zemích. Charakter věcných priorit je v ČR patrně nejvíce v celé EU zaměřen na tzv. tvrdé typy projektů investičního charakteru a podíl tzv. měkkých projektů představuje méně než 20 % z celkové alokaci. V ČR dominují intervence ve formě dotací, finanční nástroje se téměř nepoužívají, na rozdíl od vyspělých zemí EU, které především ve sféře podpory podnikání daleko více používají měkké nástroje.

11.C Výzvy kohezní politiky

Příští víceletý finanční rámec EU (finanční perspektiva)

Stávající Sdělení Evropské komise k revizi rozpočtu EU (říjen 2010) naznačilo možnost přeskupení váhy jeho výdajů směrem k podpoře cílů Strategie Evropa 2020. To by mohlo znamenat postupné snižování výdajů směřujících na zemědělství a zachování silné kohezní politiky, tedy minimálně udržení váhy kohezní politiky v rozpočtu EU. Současně je v zájmu ČR prosazovat udržení poměru rozpočtu EU k unijnímu HDP alespoň na úrovni 1%.

Vazba na Strategii Evropa 2020

Strategie Evropa 2020 má být do značné míry věcnou platformou pro kohezní politiku po roce 2013. Obsahová náplň Strategie Evropa 2020 je ve velmi vysoké míře souladu s obsahem SMK. Některé regionální potřeby ne zcela korespondují s obsahem Strategie Evropa 2020, neboť vyžadují konvergenční a Strategií Evropa 2020 dostatečně neakcentované priority.

Smlouva o partnerství pro rozvoj a investice

Smyslem smlouvy o partnerství pro rozvoj a investice (dále „Smlouva“) je posílení oboustranného závazku mezi členským státem a Evropskou komisí při dosahování a naplňování stanovených cílů, včetně dohody o způsobu měření pokroku. Vedle pobídkových mechanismů se uvažuje i o jejich vynutitelnosti pod hrozbou sankcí. Rozvojový kontrakt může pomoci naplňovat SMK, pokud stanovené cíle budou v obsahovém souladu s ní a pokud budou reálně naplnitelné.

Kondicionality

Motiv zavedení kondicionalit je veskrze racionální a žádoucí – souvisí s posílením orientace kohezní politiky na výsledky a možností potrestat chronické hříšníky, chovající se dlouhodobě ekonomicky nedisciplinovaně a neudržitelně a těmito podmínit možnost čerpání prostředků v rámci kohezní politiky nápravou tohoto stavu. Přílišný počet kondicionalit a vazba na dílčí tematické priority může učinit celý systém neprůhledným a příliš administrativně náročným.

Integrace intervencí; place-based přístup

Smyslem tohoto přístupu je zvýšení lokální a regionální provázanosti intervencí kohezní politiky, poskytovaných na základě souběžného uvolňování prostředků z více zdrojů financování. Tato provázanost umožní lépe využít účinků intervencí na základě vytvoření synergických efektů, jež jsou mezi těmito projekty identifikovány.

Tematická koncentrace

Oproti nynějšímu stavu by mělo dojít k významné redukci prioritních oblastí podporovaných ze zdrojů kohezní politiky, a to zejména na priority Strategie Evropa 2020. V rámci tohoto bezesporu žádoucího trendu je však současně vhodné vyjednat dostatečný prostor pro flexibilní výběr těchto tematických priorit, odrážejících skutečnou míru potřeby pro naši zemi jako celek i naše regiony.

Přístup orientovaný na výsledky

Klíčovým společným jmenovatelem je prioritní orientace nástrojů Kohezní politiky na cíle SMK a jejich podřízení těmto cílům. S tím je spojeno úsilí na zajištění, aby intervence kohezní politiky dosahovaly vyšší účinnosti a efektivity.

Inovativní nástroje finančního inženýrství

V rámci požadavku posílení efektivního a odpovědného vynakládání prostředků Kohezní politiky a jejich návratnosti by v příštím programovacím období mělo dojít k významnému rozšíření využívání návratných finančních nástrojů, založených například na principu iniciativ JESSICA, JEREMIE nebo JASMINE.

Zjednodušení řízení intervencí

Zjednodušení řízení intervencí strukturálních fondů sleduje především potřebu zjednodušení a sjednocení procesu z pohledu příjemců a uživatelů systému, omezení nadbytečných požadavků umožňujících opravdové zjednodušení a úprava legislativy zaměřené na národní požadavky a podmínky pro příjemce a řídicí orgány Operačních programů.

Implementační struktura

I v souladu s Prohlášením vlády ČR ze srpna 2010 je zřejmé, že implementační struktura musí projít významným zjednodušením. Žádoucím výsledkem zjednodušení implementační struktury by mělo být překonání nynějšího značného roztříštění, nespojitosti a nekoordinovanosti projektů zaměřených na podporu konkurenceschopnosti a soudržnosti. Implementační struktura by měla být nastavena s jasnými rolmi, vymezenými pravomocemi, působnostmi a odpovědností jednotlivých aktérů.

Přímé komunitární granty

Přímé komunitární granty řízené přímo Komisí v současné době zůstávají v porovnání s využíváním nástrojů kohezní politiky u nás výrazně opomíjeny. Mnoho z nich je však přímo zaměřeno na podporu konkurenceschopnosti, a proto by měly být v ČR v dalším období více využívány.

Závěr: Jak připravit Českou republiku na budoucnost

V souladu s Programovým prohlášením vlády ČR ze srpna 2010 představuje tato strategie klíčové iniciativy, které by měly ČR připravit na budoucnost. Více než čtyřicet iniciativ je detailně rozpracováno do konkrétních opatření, která ve svém celku představují komplexní sadu reforem v oblasti institucí, infrastruktury, veřejných financí, vzdělanosti, trhu práce a dalších. Realizace těchto iniciativ vytvoří přívětivé podmínky pro tvořivé podnikání, inovace a růst životní úrovně. Vzhledem k průřezovému záběru strategie jsou předpokládané dopady na životní prostředí blíže specifikovány v Příloze materiálu č. 2. V dalších přílohách je pak popsána vazba na vládní protikorupční strategii či finanční přínosy spojené s odvrácením „černého scénáře“ ekonomického vývoje.

ČR je malá¹⁴, otevřená¹⁵ ekonomika s vlastní měnou a volně plovoucím kursem, s dlouhodobě rostoucím exportem a importem zboží a služeb, ale značnou volatilitou obchodního obrátu i bilance. Přesto není čistý export jediným zdrojem růstu a rozvoje a jeho přímé (hotovostní) dopady do vnitřní ekonomiky jsou omezené.

Klíčovým mechanismem pro naplňování strategie je nastavení vhodného mechanismu spolupráce zapojených ministerstev. Za tímto účelem bude pravidelně projednávána realizace jednotlivých iniciativ strategie v rámci Rady vlády pro konkurenceschopnost a informační společnost (RVKIS). V pololetním intervalu bude ministr průmyslu a obchodu informovat Vládu ČR o vývoji v nejvýznamnějších oblastech konkurenceschopnosti.

Způsob naplňování harmonogramu strategie předpokládá, že budou dílčí opatření jednotlivých projektů postupně projednávána v rámci RVKIS, schvalována standartním postupem a detailní otázky vyhodnocení stávajících programů, institucí a nástrojů tedy budou řešeny až v příslušné fázi schvalovacího procesu. Tato strategie proto není v rozporu s cílem konsolidovat veřejné finance a implementační proces bude naopak napomáhat k dodržování principu finanční udržitelnosti u jednotlivých oblastí.

Součástí implementace strategie bude transparentní zveřejňování měřítek cenové a necenové konkurenceschopnosti a obecně komparativních výhod. Toto zveřejňování bude vytvářet motivační prostředí a je pro otevřenou ekonomiku s vlastní měnou a volně plovoucím kursem nezbytné. Případné oslabení měny či udržení růstu nákladů na mzdy v souladu s produktivitou může pomoci domácím firmám zvýšit podíl na světovém trhu, ale současně také ovlivňuje atraktivitu země z hlediska umístění výroby a podporuje tak ekonomický růst.

¹⁴ Svou velikostí nemůže ovlivňovat své zahraniční obchodní partnery a je nucena akceptovat pravidla daného ekonomického systému.

¹⁵ Otevřená ekonomika je ekonomika zapojená do zahraničně ekonomických vztahů. V důsledku toho je část domácí produkce vyvážena a spotřebovávána v zahraničí a naopak část domácího důchodu je věnována na nákup dováženého zboží ze zahraničí (čtyř-sektorový model – domácnosti, firmy, stát, zbytek světa). (Hembera, 2005)

Sada měřítek cenové konkurenceschopnosti bude zahrnovat:

Reálný efektivní měnový kurz - nominální kurz, který je deflovaný podílem domácí a zahraniční cenové hladiny vyjádřené indexem jednotkových nákladů práce, spotřebitelských cen nebo cen průmyslových výrobců. Pokles reálného kurzu implikuje reálné znehodnocení/depreciaci (a růst cenové konkurenceschopnosti), naopak nárůst reálného kurzu reálné posílení/apreciaci (pokles cenové konkurenceschopnosti). Z hlediska cenové konkurenceschopnosti je důležitější než kurz nominální.

Jednotkové náklady práce - poměr průměrných nákladů práce a produktivity práce z přidané hodnoty. Ukazatel vyjadřuje dynamiku nákladových tlaků z hlediska pracovní síly ve vztahu k výkonnosti. Snížení dynamiky ukazatele znamená předstih růstu produktivity práce před růstem nákladů. Patří mezi hlavní ukazatele konkurenceschopnosti.

Produktivita práce na odpracovanou hodinu - vývoj podílu přidané hodnoty na odpracovanou hodinu. Vychází ze stejného zdroje dat jako ukazatel jednotkové mzdové náklady - navazují na sebe a jsou kompatibilní. Hodinová produktivita práce vyjadřuje přesněji výkonnost, než často užívaná produktivita na pracovníka.

Tržní podíl ČR na světovém obchodu - vývoj podílu signalizuje, zda ČR trh získává, či ztrácí. Vychází z ročních dat WTO o zahraničním obchodu, pro srovnání je doplněn i vývoj podílu za EU 27.

Směnné relace - poměr cen vyváženého a dováženého zboží. Vychází z dat ČSÚ a vyjadřuje výhodu (nevýhodu) zahraničního obchodu ČR pro tvorbu důchodu. Negativní vývoj směnné relace nemusí znamenat zhoršení v případě, že produktivita práce roste.

Nové objednávky v průmyslu ze zahraničí - hodnota objednaných průmyslových výrobků a prací, kterou má výrobce smluvně potvrzenou bez ohledu na začátek prací po dobu jejich realizace. Patří sem i hodnota produkce pro předem známého odběratele, i když s ním není uzavřena písemná smlouva. Z objemu zakázek jsou vyloučeny hodnoty nakoupeného zboží určeného k dalšímu prodeji bez opracování.

Souhrnná produktivita faktorů – představuje kvalitativní složku růstu, která není způsobena růstem celkových vstupů. Pokud jsou brány v úvahu všechny vstupy, představuje souhrnná produktivita faktorů měřítko konkurenceschopnosti ekonomiky.

Kromě stanovení skupiny pravidelně publikovaných ukazatelů cenové konkurenceschopnosti je třeba sledovat také ostatní necenové komparativní výhody. Faktory necenové konkurenceschopnosti sleduje například Index globální konkurenceschopnosti¹⁶ uveřejňovaný každý rok Světovým ekonomickým fórem, jehož strukturu předložené opatření strategie do velké míry sledují.

¹⁶ Např. dle World Economic Forum http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf

Vypracování a schválení souhrnné strategie mezinárodní konkurenceschopnosti je pouze nutnou podmínkou a začátkem dlouhého a komplexního procesu. Přesné pojmenování problémů je důležité, ale samo o sobě nic nevyřeší. Naprosto zásadní bude následná fáze implementace a uvádění jednotlivých opatření v život. To se neobejde bez integrovaného a koordinovaného přístupu všech ministerstev a důsledného naplňování schválených iniciativ. Pouze tehdy může ČR obstát v zostřující se globální konkurenci a rychle se měnícím světě.

Seznam příloh

Příloha č. 1

Projektové záměry Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti ČR

Příloha č. 2

Opatření se vztahem k životnímu prostředí, jeho ochraně a udržitelnému rozvoji

Příloha č. 3

Přínosy Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti České republiky pro období 2012 až 2020: odvrácení černého scénáře

Příloha č. 4

Vztah Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti České republiky pro období 2012 až 2020 a boje proti korupci

Příloha č. 5

Soulad Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti s doporučeními OECD

Příloha č. 6

Soulad Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti s doporučeními Evropské komise k Národnímu programu reforem ČR 2011